

DOKTORANDSKÁ
KONFERENCIA
P*edagogickej*
*fakult***Y**

2020

ABSTRAKTY

OBSAH

BLOK A

D. MOLNÁROVÁ / BANSKÁ BYSTRICA
E. SEDLÁKOVÁ / OLOMOUC
M. PACHELOVÁ / PRAHA
A. VAŇKOVÁ / OLOMOUC

BLOK B

P. MALIŇÁKOVÁ / RUŽOMBEROK
O. DOROZHOVETS / RUŽOMBEROK
E. KIŠOVÁ / RUŽOMBEROK
I. TRELLOVÁ / PREŠOV
P. MIRDALIKOVÁ / PREŠOV

BLOK C

L. VALENTOVÁ / RUŽOMBEROK
J. LIPTÁK / PREŠOV
M. HRKALOVÁ / PRAHA
S. ŠOLCOVÁ / PREŠOV
Z. MAJDIŠOVÁ / RUŽOMBEROK
I. ČUCHTOVÁ / PREŠOV

BLOK D

M. TOMÁŠKOVÁ / BRATISLAVA
P. ŠUSTEROVÁ / PRAHA
R. HÁJKOVÁ / OLOMOUC
L. NOVÁKOVÁ / OLOMOUC

BLOK E

S. BALOGOVÁ / PREŠOV
Z. KENTOŠOVÁ / PREŠOV
K. ANGELOVIČOVÁ / PREŠOV
Z. VAGASKÁ / PREŠOV
Z. HERZÁNOVÁ / RUŽOMBEROK
B. STUPÁK / RUŽOMBEROK

A

POVINNÉ PREDPRIMÁRNE VZDELÁVANIE OČAMI AKTÉROV VZDELÁVACEJ POLITIKY

Compulsory pre-primary education from the educational policy actors' point of view

Dominika MOLNÁROVÁ

Predmet príspevku: Pre dnešnú spoločnosť je dôležitý trvalo udržateľný rozvoj, ktorý je dosiahnuteľný rozvojom kvality a efektivity ľudského kapitálu. Budovanie inkluzívnej spoločnosti a zlepšovanie ľudského kapitálu je možné zabezpečiť celoživotným vzdelávaním, ktorého základ tvorí univerzálne dostupná výchova, vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve (VSRD). VSRD tiež môže zvyšovať rovnosť šanci vo vzdelávaní už pred začiatkom primárneho vzdelávania (Vandenbroeck, Lenaerts a Beblavý, 2018). V rámci zabezpečovania inkluzívneho vzdelávania a sociálnej inklúzie sa vo svete objavuje trend zavádzania povinného predprimárneho vzdelávania (PPV), ktorý nasleduje aj Slovenská republika. 01. januára 2021 vstúpi do platnosti novela školského zákona, ktorá pridáva predprimárnemu vzdelávaniu detí od 5 rokov štatút povinnosti. Jedným z cieľov novely zvýšiť zaškolenosť všetkých detí s dôrazom na deti z marginalizovaných rómskych komunít (MRK) a deti zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia (SZP). Novela vyvolala dynamickú diskusiu laickej i odbornej verejnosti, ktorá však nebola zohľadnená. Zákon o PPV bol bez diskusie a napriek nesúhlasu prijatý i v Českej republike (CZ) (Majerčíková a Navrátilová, 2018), v Poľsku (PL) (Suświłło, 2015), v Srbsku (RS) (Macura-Milovanovic, 2013) a v Maďarsku (HU) (Fruzsina, 2011). V týchto a mnohých iných krajinách sa zavedenie PPV minulo účinku. Úlohou našej dizertačnej práce je hĺbková analýza diskurzu vo verejnom priestore, ktorý sa týka zavedenia PPV.

Účel príspevku: Jednou z mnohých dimenzií diskurzu je dimenzia politiky, mimovládnych organizácií, aliancií či občianskych združení. Skúmaním diskurzu vo verejnom priestore je možné identifikovať riziká, ktoré môžu predstavovať bariéru v želanom efekte zavedenia PPV. Cieľom príspevku je predstaviť štyri najčastejšie sa vyskytujúce témy diskurzu v spomenutej dimenzii. Na tento cieľ sa viaže stanovená výskumná otázka (VO): Ktoré témy sa objavujú v diskurze povinného predprimárneho vzdelávania vo vyjadreniach niektorých aktérov vzdelávacej politiky?

Použité metódy: Za účelom identifikovania tém sme zvolili kvalitatívny výskum exploračného charakteru. Výskumný súbor je tvorený 37 transkriptmi online článkov a reportáží z rôznych informačných portálov, rozhlasových či TV vysielaní. Pre identifikovanie štyroch najčastejších tém diskurzu sme zvolili obsahovú analýzu textov s použitím otvoreného kódovania.

Zhrnutie výsledkov: V tejto dimenzii diskurzu sme identifikovali štyri témy, čím ponúkame aj odpoveď na stanovenú VO: Prvou témou je (1) spôsob zavedenia zákona, ktorý bol ostro kritizovaný aj v CZ (Majerčíková & Navrátilová, 2018). Druhou témou je (2) inkluzívne vzdelávanie. Prostredníctvom PPV sa má dosiahnuť integrácia detí z MRK a SZP. Má sa uľahčiť socializácia, osvojovanie si jazyka, majú sa zlepšiť študijné výsledky a zamedziť sa

nespravodlivému zaradovaniu do špeciálnych škôl. Rovnaké zistenia nachádzame aj v CZ (Majerčíková a Navrátilová, 2018), v Švédsku (Milopoulou, 2018) a HU (Miskovic a Curcic, 2016). Treťou najčastejšie vyskytujúcou sa témou sú (3) kapacity či už personálne, finančné, materiálne a priestorové, tak isto ako v CZ (Simonová, Potužníková a Straková, 2018), RS (Macura-Milovanovic, 2013) a PL (Suświłło, 2015). Poslednou najčastejšie sa vyskytujúcou sa témou sú (4) predsudky, ktoré sa objavujú aj v HU (Miskovic & Curcic, 2016) alebo RS (Macura-Milovanovic, 2013).

Stručný záver: V rámci diskurzu týkajúceho sa zavedenia PPV sme identifikovali štyri témy: spôsob zavedenia zákona, inklúzia, kapacity a predsudky. Tieto témy sú východiskom pre splnenie druhého cieľa dizertačnej práce – identifikovať deficity edukačnej praxe z pohľadu potrieb detí zo SZP. Limitom prieskumu, ktorý je určený pre tento príspevok je, že neposkytuje ešte holistický obraz o danom jave. Do kvalitatívnej analýzy totiž neboli v tejto fáze zahrnuté názory a skúsenosti učiteliek materských škôl. Tie považujeme za dôležitých aktérov implementácie zákona o PVV. Očakávame, že analýza diskurzu vo vnútri tejto profesijnej skupiny výrazne prispieje k splneniu cieľa práce, ktorá sa tak stane cenným príspevkom k skvalitneniu inkluzívnej praxe v MŠ na Slovensku.

Kľúčové slová: materská škola; povinné predprimárne vzdelávanie; vzdelávacia politika.

Key words: kindergarten; compulsory pre-primary education, educational policy.

Literatúra

- FRUZSINA, A., 2011. *Promoting Social Inclusion of Roma. A study of National Policies. Hungary.* [online]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8965&langId=en>
- MACURA-MILOVANOVIC, S., 2019. Pre-primary education of Roma children in Serbia: barriers and possibilities. *CEPS Journal*, 3 (2), pp. 9-28.
- MAJERČÍKOVÁ, J., a NAVRÁTILOVÁ, H., 2018. Polarities of Compulsory Education from the Perspective of Parents and Kindergarten Teachers. *European Journal of Social Science Education and Research*, 5 (3), pp. 56-61.
- MILOPOULOU, F., 2018. *reschool class: a one-way bridge to primary school.* [online]. Dostupné z: <http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:1219553/FULLTEXT01.pdf>
- MISKOVIC, M., a CURCIC, S., 2016. Beyond Inclusion: Reconsidering Policies, Curriculum, and Pedagogy for Roma Students. *International Journal of Multicultural Education*, 18 (2). pp. 1-14.
- SIMONOVÁ, J., POTUŽNÍKOVÁ, E. a STRAKOVÁ, J., 2018. Poslání a aktuální problémy předškolního vzdělávání – postoje a názory ředitelky mateřských škol. *Orbis scholae*, 11 (3), pp. 71-79.
- SUŚWIŁŁO, M., 2015. Edukacja (przed)szkolna sześciolatków (refleksje o wprowadzaniu reformy przez MEN). *Edukacja Elementarna*, 37 (3), pp. 71-85.
- VANDENBROECK, M., LENAERTS, K., A BEBLAVÝ, M., (2018). *Benefits of Early Childhood Education and Care and the conditions for obtaining them.* [online]. Dostupné z: http://www.eenee.de/dms/EENEE/Analytical_Reports/EENEE_AR32.pdf

Kontakt

Mgr. Dominika Molnárová

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Pedagogická fakulta

Ružová 13, 974 11 Banská Bystrica

Slovenská republika

Ročník: druhý

Téma dizertačnej práce: Povinné predškolské vzdelávanie – analýza diskurzu vo verejnom priestore

Školiteľ: doc. PaedDr. Katarína Vančíková, PhD.

dominika.molnarova3@umb.sk

VZTAH STRUKTURY OSOBNOSTI A AKADEMICKÉ ÚSPĚŠNOSTI STUDENTŮ PRIMÁRNÍ A PREPRIMÁRNÍ PEDAGOGIKY Z ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLIKY

**Relationship of the personality structure and academic achievement students of primary
and pre-primary pedagogy from the Czech and Slovak republic**

Eva SEDLÁKOVÁ

Předmět příspěvku: Akademická úspěšnost je koncept obsahující vícero dimenzí. V zahraničí je na akademickou úspěšnost často nahlíženo jako na známky a průměr. V našem pojetí se jedná především o úspěšnost v dimenzi studijního výkonu, zvládnutí studijních nároků a sociální adaptaci (Novotný, Křeménková, in process). Novější zahraniční studie se často zabývají souvislostí mezi akademickou úspěšností a osobností člověka (Thiele, Sauer a Kauffeld, 2018; Verešová, 2015). V současné psychologicky orientovaném výzkumu osobnosti jedince je za dominantní paradigma považován Pětifaktorový model (Big 5). Tento model zahrnuje pět základních osobnostních dimenzí: Neuroticismus, Otevřenost vůči zkušenosti, Přívětivost, Extraverzi a Svědomitost. Zastánci tohoto modelu předpokládají, že uvedené charakteristiky jsou nezávislé na vlivech prostředí a kultury a lze chápat jako charakteristiky temperamentu (Hřebíčková, 2011).

Účel příspěvku: Tento příspěvek si klade za primární cíl zjistit, zda existuje souvislost mezi strukturou osobnosti a akademickou úspěšností. Je tedy stanovena následující hypotéza: H₁: Mezi akademickou úspěšností a dimenzí osobnosti existuje vztah v obou skupinách respondentů. Oběma skupinami respondentů máme na mysli studenty z Pedagogické fakulty Prešovské Univerzity (154 studentů) a Univerzity Palackého v Olomouci (74 studentů). Motivací pro toto výzkumné šetření byla právě probíhající stáž na Pedagogické fakultě v Prešově a fakt, že vzhledem k relativně novému tématu nebyly dohledány srovnávací studie. Na základě Hřebíčkové (2011) byla stanovena další hypotéza a to H₂: Mezi studenty z České a Slovenské republiky neexistují významné rozdíly v struktuře osobnosti. Herbst, a Wojciuk (2017) poukazují na to, že rozdíly mezi vnitrostátními přístupy mohou přispět i k odlišným úspěchům jednotlivých zemí na vzdělávací úrovni. Zajímá nás tedy, zda se potvrdí H₃: Mezi studenty z České a Slovenské republiky existuje významný rozdíl v akademické úspěšnosti.

Použité metody: Jako výzkumná metoda byly použity dva dotazníky. Dotazník akademické úspěšnosti (USAAQ, Křeménková, Novotný, in process) a NEO pětifaktorový osobnostní inventář (Hřebíčková, 2011). Data byla analyzována v SPSS 20 pomocí nezávislého t-testu a Pearsonova korelačního koeficientu.

Shrnutí výsledků: Z nezávislého t-testu vyplynulo, že mezi studenty z pedagogické fakulty Univerzity Palackého a Prešovské Univerzity nejsou žádné významné rozdíly v struktuře osobnosti a míře akademické úspěšnosti. Musíme tedy přijmout nulovou hypotézu nejen v případě H₂, ale také H₃. Pearsonova korelační analýza však odhalila, že u každé z těchto skupin může být prediktorem akademické úspěšnosti jiná dimenze osobnosti, což je

zajímavým zjištěním a souvislost mezi těmito dvěma konstrukty tedy byla prokázána. V případě H_1 můžeme nulovou hypotézu zamítnout. U vzorku studentů z Prešovské univerzity celkový skóre akademické úspěšnosti pozitivně koreloval s dimenzí přívětivosti ($r = .133$). S touto dimenzí také korelovala škála studijního výkonu ($r = .025$), zvládání studijních nároků ($r = .079$) a sociální adaptace ($r = .162$). Škála studijního výkonu dále pozitivně korelovala s dimenzí extravertze ($r = .177$), což koresponduje s výsledky Thiele, Sauer a Kauffeld (2018). Výzkum Verešové (2015) zjistil, že existuje pozitivní korelace s dimenzí otevřenosti vůči zkušenostem, což se v tomto výzkumném souboru neprokázalo. U studentů ze České republiky nacházíme korelaci pouze u škály sociální adaptace, která negativně koreluje se svědomitostí ($r = -.243$) a pozitivně koreluje s extravertzí ($r = .237$). Chamorro-Premuzic (2008) poukazuje na to, že vyšší míra svědomitosti zvýší akademickou úspěšnost v případě, že je v kombinaci s inteligencí, otevřeností vůči zkušenosti a touhou po novém poznání.

Stručný závěr: Výsledky studie poukazují na to, že kultura a národnost studenta pravděpodobně nehraje roli ve struktuře osobnosti a míře akademické úspěšnosti studentů, ale rovněž odhalují, že v návaznosti na kulturu může vyšší akademickou úspěšnost předurčovat jiná dimenze osobnosti. Výsledky přispívají k diskusi o shodách a rozmanitostech, které ovlivňují pregraduální přípravu budoucích učitelů.

Klíčová slova: akademická úspěšnost; osobnost; student; národnost.

Key words: academic achievement; personality; nationality.

Literatura

- HERBST, M., WOCJUNK, A., 2017: Common legacy, different paths: the transformation of educational systems in the Czech Republic, Slovakia, Hungary and Poland. *Compare: a journal of comparative and international education*, 47(1), pp. 118-132.
- HŘEBÍČKOVÁ, M., 2011. *Pětifaktorový model v psychologii osobnosti*. Praha: Grada.
- CHAMORRO-PREMUZIC, T., FURNHAM, A., 2008: Personality, intelligence and approaches to learning as predictors of academic performance. *Personality and Individual Differences*, 44(1), pp. 1596-1603.
- NOVOTNÝ, J. S., KŘEMÉNKOVÁ, L., 2019, in process. Development and psychometric characteristics of the Academic achievement Inventory.
- THIELE, L., SAUER, N. CH., KAUFFELD, S., 2018: Why extraversion is not enough: the mediating role of initial peer network centrality linking personality to long-term academic performance. *Higher Education*, 76(5), pp. 789-805.
- VEREŠOVÁ, M., 2015: Learning strategy, personality traits and academic achievement of university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174(12), pp. 3473-3478.

Kontakt

Mgr. Eva Sedláková

Univerzita Palackého v Olomouc

Pedagogická fakulta

Žižkovo náměstí 5, 779 00 Olomouc

Česká republika republika

Ročník: třetí

Téma dizertační práce: Akademická úspěšnost, akademický stres a osobnost vysokoškolských studentů

Školitel: doc. PhDr. Irena Plevová, Ph.D.

eva.sedlakova01@upol.cz

**STRATEGIE VEDENÍ TŘÍDNÍCH KOLEKTIVŮ 4. A 5. TŘÍD V KONTEXTU
VÝUKY ETICKÉ VÝCHOVY V SOUKROMÉ ŠKOLE V ČESKÉ REPUBLICE**
**Strategies for leading class groups of 4th and 5th grades in the context of teaching
ethical education in a private school in the Czech Republic**

Michaela PACHELOVÁ

Předmět příspěvku: Doporučení Evropského parlamentu a Rady (2006) směřuje k posílení významu sociálního vzdělávání. Fridrichová (2007) uvádí, že aktivity etické výchovy (dále EtV) by měli mít postupný vliv na rozvoj osobnosti žáka řešením různých životních a pracovních problémů. Žák by si podle Fridrichové (2009) měl osvojit cesty seberozvíjení, učení se uplatňování seberegulačních vlastností, jako jsou sebereflexe, sebepoznání, autoregulace, sebedůvěra a sebeúcta. K rozvoji personálních a sociálních kompetencí žáka navrhuje diskuzi, autentické učení, hru, tvořivou dramaturgii, badatelské aktivity, řešení v přirozených podmínkách při běžných situacích. Motyčka (2013) ve svém dotazníkovém výzkumu navrhuje inovaci EtV o eticko – reflexivní přístup. Nejčastější sociometrické výzkumy o aspektech prosociálního chování (Vaněk, 2011; Brestovanský a kol., 2015) ukazují, že výuka EtV přispívá ke spokojenosti ve třídě, soudržnosti a rozvoji úrovně sebehodnocení. Podle výzkumu České školní inspekce (2016) ředitelé škol nezařazují EtV z důvodu nedostatku disponibilních hodin a částečně i kvůli nízké proškolenosti učitelů. Vacek (2002) označuje mravní výchovu v České republice (dále ČR) jako výchovu postavenou na náhodném individuálním vkladu výjimečně disponovaných pedagogů na okraji zájmů našich škol. Kaliský chápe přípravu učitelů na výuku EtV jako rozvoj schopnosti myslet a konat podle akceptovaných morálních hodnot (2014). V ČR se pouze UP v Olomouci věnuje přípravě pedagogů na výuku EtV na primárním stupni. S revizí Rámcově vzdělávacích plánů se v ČR opět diskutuje postavení EtV. Posílení komunikačních dovedností a sebehodnocení žáků souvisí s dizertační prací autorky Úroveň implementace doplňujícího vzdělávacího oboru EtV na 1. stupni základní školy v ČR.

Účel příspěvku: Výzkumy fidelity by pomohly porozumět tomu, jak může výuka EtV ovlivnit výsledky výchovy. Pokud výzkumy nejsou prováděny, je obtížné říci, zda špatné výsledky žáků lze přičítat nekvalitnímu programu, nebo neadekvátnímu přístupu učitelů k němu (Stará, 2011). Výzkum prezentuje hodnocení osobnostního vývoje žáků a charakteristiku výuky EtV ve škole, která si prošla systematickým vývojem a cíleným výběrem učiva EtV.

Použité metody: Kvalitativní výzkum případové studie s jednou jednotkou analýzy využívá metodu pozorování, polostrukturované rozhovory s vyučujícími a analýzu žákovských portfolií. Segmentovaná data jsou po kvalitativním kódování analyzována a interpretována. Záměr zkoumání úrovně výuky EtV v přirozeném prostředí realizace výuky ověřuje porovnáním adekvátnost záměrů vyučujících s reálnou výukou. Výběr výzkumného vzorku žáků dvou tříd 4. a 5. ročníku a čtyř vyučujících proběhl cíleně, aby se ve výzkumu odrazily výsledky výuky EtV v předešlých ročnících. Výběr školy byl koncipován tak, aby škola z hlediska učebních metod vynikala oproti systému uplatňovanému na většině základních škol v

ČR. Dílčím cílem výzkumu je zkoumání současné strategie vedení třídních kolektivů při pozorování výuky etické výchovy.

Shrnutí výsledků: Analýzy získaných dat ukazují, že žáci ve 4. a 5. třídách jsou cíleně vedeni ke správným vzorcům komunikace a ke spolupráci. Žáci v průběhu vyučování často formulují své názory. Zařazené aktivity podporují vrstevnické učení, které podle názorů učitelů usnadňuje výuku a pomáhá k dobrému školnímu klimatu. Několikrát denně probíhá hodnotící kruh. Děje se tak v rámci center aktivit v heterogenních skupinách, během doporučení a oceňování a u závěrečných reflexí. Žák zapisuje sebereflexi své práce do pracovního listu. Učitel k němu připisuje stručné formativní hodnocení. Tyto listy si žák zakládá do portfolia. Žáci nepracují v bezkonfliktním prostředí, ale problémy mezi sebou komunikují klidně. Příklady doporučení žáků: *Máš dneska uspěchaný den a je to na tvé práci vidět...Doporučil bych vám holky u toho míň kecat, pak nestiháte.... Honzo, ještě ti to tak nejde, ale když se snažíš, tak se zlepšuješ...* Některé kritiky a doporučení od spolužáků by mohly být špatně přijaty, ale nedělo se tak. Učitelé vypovídají o tom, že je to proto, že jsou už na aktivitu doporučení zvyklí od první třídy. Učitelé také vypovídají, že doporučení žáků jsou často trefou do černého. Učitelé žáky vedou k respektu k práci druhých. Užívají popisný jazyk: *Nejdříve si ho vyslechni ... Jemu se to líbí... Řekla, že to znamená...* Díky důsledné přípravě vyučujících a úzké spolupráci s rodiči se ve škole daří průběžné krátkodobé, střednědobé i dlouhodobé sebehodnocení žáků. Dlouhodobé plánování osobnostního růstu žáků je řešené na schůzce zvané Triáda ve složení žák, rodiče a učitel. Cílem schůzky je převzetí zodpovědnosti žáka za další vzdělání. Takto se schází třikrát ročně a hodnotí a zpracovávají plán osobního rozvoje žáka na další období. Plán pracuje s vnitřní motivací žáka. Podle učitelů žáci rozvíjejí komunikační schopnosti, učí se jak obstát ve třídním kolektivu a zvládnout jednotlivé třídní konfliktní situace. Žákům se podle učitelů většinou daří nacházet vhodné metody práce spolupráce v centrech. Slovy učitelů: *„Kdybychom tomu nevěřili, tak to neděláme. Je to spousta času navíc, ale v důsledku se vyplatí, když si žáci umí řešit problémy mezi sebou a domluví se.“* Všichni vyučující v rozhovoru shodně vypovídají, že komunitní kruh začleňují čím dál častěji, protože si uvědomují jeho výhody. Vyučující 4. ročníku uvedla svoji zkušenost, že návyky pravidelného řešení sporů v komunitním kruhu v její třídě přinesly samostatnost řešení problémů do té míry, že si žáci v případě potřeby kruhy svolávají sami o přestávkách a hledají různá řešení nebo usmíření touto cestou. Slovy učitelky se tak *„velmi usnadňuje práce ve třídě a to hlavně v případě výchovných problémů s nově přichozími žáky.“*

Stručný závěr: Výsledky výzkumu, který nebyl zatím publikován, ukazují na vědomý efektivní přístup učitelů při výuce EtV. Schopnost komunikace a spolupráce se u žáků rozvíjela především díky systematickému a „žitému“ přístupu pedagogů. Jistou nevýhodou případové studie je velikost vzorku, kdy počet respondentů byl velmi nízký. Interpretace dat nelze zobecňovat na úroveň českého školství, ale vnímat je v širším kontextu. Výzkum bude pokračovat na další komparativní škole běžného typu.

Klíčová slova: etická výchova; soukromá škola; komunikace; hodnocení.

Key words: ethical education; private school; communication; evaluation.

Literatura

- BRESTOVANSKÝ, M., SÁDOVSKÁ, A., PODMANICKÝ, I., & KUSÝ, P., 2015. *Charakteristiky hodnotenia a sebahodnotenia prosociálneho správania u žiakov piatych a šiestych ročníkov vybraných základných škôl*. *Studia Paedagogica* (20)1, p. 67-83. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/1112/1362>
- ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE, 2016. *Tematická zpráva – Etická výchova* Čj.: ČŠIG-2245/16-G2 v předškolním, základním a středním vzdělávání, Praha. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el publikace/TematickC3%A9%20zpr%C3%A1vy/2016_TZ_eticka_vychova.pdf
- DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY In: Úřední věstník *Evropské unie*, 2006. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962&from=EL>
- FRIDRICHOVA, P. 2007. *Kurikulum etickej výchovy v primárnom vzdelávaní v Slovenskej republike*. In Janík, T.; Knecht, P.; Najvarová, V. (ed.). *Příspěvky k tvorbě a výzkumu kurikula*. Brno : Paido, s. 93-100. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/weduresearch/konference/07kurikulumpromenachskoly/cdkurik/cd/studie/pdf/fridrichova.pdf>
- FRIDRICHOVÁ, P., 2009. *Kurikulum etickej výchovy v primárnom vzdelávaní*. In : *Ligas, Š.* Ed: *Mravná výchova v školách na Slovensku a v zahraničí*. Banská Bystrica: PF UMB v Banskej Bystrici, s. 44-54. Dostupné z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.468.4702&rep=rep1&type=pdf>
- KALISKÁ, L.; KALISKÝ, J. 2014. *Morálna kompetencia študentov a učiteľov etickej výchovy*. *Pedagogika.sk*, 3, s.181-192. Dostupné z: <https://www.casopispedagogika.sk/studie/kaliska-lada-kalisky-jan-moralna-kompetencia-studentov-a-ucitelov-etickej-vychovy.html>
- MOTYČKA, P., 2013. *Implementace doplňujícího vzdělávacího oboru Etická výchova v České republice*. Pedagogická fakulta, UK: Praha Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/93244/>
- STARÁ, J., 2011. *Výzkumy souladu záměru vzdělávacích programů s jejich implementací*. *Pedagogika*, 3, s. 290 - 305.
- VACEK, P., 2002. *Od psychologie morálky k projektům etické výchovy*. In: *Etika a etická výchova v školách: Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Trnava: PF TU, 63 – 73 s.
- VANĚK, D., 2011. *Etická výchova – možnosť rozvoje prosociálneho chování u žáků 2. stupně základní školy*. *Paidagógos*, 1, s. 28 – 41.

Kontakt

Mgr. Michaela Pachelová

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Magdalény Rettigové 4, 116 39, Praha 1

Česká republika

Ročník: druhý

Téma dizertační práce: Úroveň implementace doplňujícího vzdělávacího oboru Etická výchova na prvním stupni
základní školy v České republice

Školitel: doc. PhDr. Jana Stará, Ph.D.

michaela.pachelova@seznam.cz

VLIV ETICKÉ VÝCHOVY NA KULTURU ŠKOLY Z POHLEDU PEDAGOGŮ A ŽÁKŮ V ČESKÉ REPUBLICE

The influence of ethical education on school culture from the perspective of teachers and pupils in the Czech Republic

Alžběta VAŇKOVÁ

Předmět příspěvku: Teoretickým východiskem předkládaného příspěvku jsou pojmy kultura školy a etická výchova. Dle Světlíka (1996) je kultura školy definována hodnotami, normami a zkušenostmi, které do ní přináší každá osoba a vytváří tak komplexní sociální systém, který se skládá ze společných sdílených hodnot a norem. Pol a kol. (2005) uvádí, že kultura školy je jednotným systémem, který v sobě sjednocuje jednotlivé složky fungování školy. V českém prostředí byl na počátku 21. století velmi diskutovaným tématem zařazení etické výchovy do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Pojem etická výchova má za cíl interiorizovaný systém hodnot, integraci mravní stránky osobnosti a rozvoj kompetencí v etickém kontextu (Lorenzová, 2011). Předmětem tohoto příspěvku je zhodnocení vlivu etické výchovy na kulturu školy z pohledu pedagogů a žáků. Jednotlivá hodnocení vybraných participantů výzkumného šetření budou dále komparována mezi sebou a vyvozena praktická východiska studie.

Účel příspěvku: Účelem tohoto příspěvku je přiblížit problematiku dvou pojmů *etická výchova* a *kultura školy* v kontextu základních škol v České republice. Hlavním cílem tohoto příspěvku je pak zhodnotit vliv etické výchovy na kulturu školy z pohledu pedagogů a žáků. Dílčím cílem příspěvku je komparace jednotlivých skupin vybraných participantů mezi sebou.

Použité metody: Pro tento výzkumný plán byla zvolena kvantitativní metoda výzkumu. Výzkumné šetření se opírá o polostrukturovaný typ dotazníku, který se skládá z patnácti položek, týkajících se hodnocení kultury školy v kontextu kvality výuky etické výchovy. Vybraní respondenti na jednotlivé položky odpovídali na základě Likertovy škály nebo do položky doplnili své slovní hodnocení. Tyto odpovědi byly následně vypočítány dle četností, převedeny do excel tabulky a dále zpracovány do grafů.

Shrnutí výsledků: Výsledky výzkumného šetření byly zpracovány dle jednotlivých četností vybraných položek, a poté byla provedena komparace jednotlivých výsledků. Pro zvolený výzkum byly vybrány dvě základní školy v České republice, které mají zařazenou etickou výchovu ve svém Školním vzdělávacím programu (dále jen ŠVP). Výzkumným souborem byli pedagogové a žáci 2. stupně základní školy ve školním roce 2019/2020. Z výsledků výzkumného šetření vyplývá, že obě skupiny respondentů považují určitý vliv etické výchovy na kulturu školy. Z komparativního hlediska hodnotí tento vliv pedagogové jako větší než žáci. Dle vybraného souboru respondentů je etická výchova vnímána jako prostředek pro zlepšení vztahů mezi pedagogy a žáky, a tyto vztahy se pak mohou pozitivně odrážet na kulturu školy. V rámci jednotlivých teorií kultury školy, které zahrnují vztahy mezi pedagogy a žáky jako jednu ze složek kultury školy, výzkumné šetření ukázalo, že výuka

etické výchovy může pozitivně ovlivňovat tyto vztahy a následně pak zvyšovat úroveň kultury školy.

Stručný závěr: Dle výsledků výzkumného šetření bylo poukázáno na vliv etické výchovy na kulturu školy dle obou skupin respondentů a na pozitivní ovlivňování vztahů mezi jednotlivými aktéry vzdělávacího procesu skrze tuto výchovu. Dle pedagogů jsou tyto vlivy zásadnější a větší než podle hodnocení žáků.

Klíčová slova: etická výchova; kultura školy; pedagog; žák; základní škola.

Key words: ethical education; school culture; teacher; pupil; primary school.

Literatura

LORENZOVÁ, J., 2011. Etická výchova. In: A. Vališová, H. Kasíková a kol. (eds.):

Pedagogika pro učitele. Praha: Grada Publishing, s. 289-308. ISBN 978-80-247-7518-0.

POL, M., HLOUŠKOVÁ, L., NOVOTNÝ, P. a J. ZOUNEK, 2005. *Kultura školy*. Brno:

Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-3746-6.

SVĚTLÍK, J., 1996. *Marketing školy*. Zlín: Ekka. ISBN 80-902200-8-8.

Kontakt

Mgr. Alžběta Vaňková

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Žižkovo nám. 5, 779 00 Olomouc

Česká republika

Ročník: třetí

Téma dizertační práce: Paradigma etické výchovy v kurikulu ZŠ

Školitel: Prof. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D.

alzbetarajsiglova2701@gmail.com

B

INKLÚZIA A ARTEFILETIKA V ŠKOLE **Inclusion and artefiletics at school**

Paula MALIŇÁKOVÁ

Predmet príspevku: Školský systém na Slovensku v súčasnosti rieši naliehavé otázky polemiky integrácie a inklúzie. V edukácii je podľa nás neodmysliteľným elementom individualizácia osobnosti každého žiaka, dialóg a pochopiteľné veľkú výpovednú hodnotu má detský výtvarný prejav. Kresba detí sa využíva ako diagnostický prostriedok, či už v rámci rôznych skriningových testoch, meraniach, pozorovaniach a pod. Vieme, že artefiletika ponúka možnosť implementácie svojich prvkov do edukácie v prepojení s inklúziou v školskom prostredí. Hlavným rozdielom oproti výtvarnej výchove je okrem iného aj špecifikum reflektívneho dialógu medzi pedagógom a žiakom. Taktiež aj zážitkové poznanie, ktoré umožňuje rozvoj emotívnej, sociálnej i tvorivej stránky, nehovoriac o rozvoji grafomotorických zručností a pod. Tu môžeme diskutovať o tom, čo artefiletika ponúka a akým problémom inklúzia čelí. Tento prístup môže byť jednou z možných ciest k riešeniu oblasti inklúzie, tak ako tvrdí Tony Booth, že jeden dokonalý cieľ v inklúzií neexistuje, ale čím pátrame viac, ponúka sa nám viac možností eliminovať problémy. Rozdielnosť inklúzie a integrácie, ktorú spomínajú Klein, Rusnáková a Šilonová (2012, s. 47) vo svojej publikácii, spočíva v tom, že pri integrácii ide o fyzické začleňovanie žiakov do bežných škôl, pri inklúzii ide o naplnenie základného práva na prístup všetkých ku vzdelaniu, čo najvyššej kvality, ktoré vo svojej obsahovej zložke zahŕňa aj hodnotový aspekt a v prístupe ku skupinám a osobám so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami rešpektuje princípy spravodlivosti a rovnosti šancí. Školy navštevujú žiaci, ktorých skladba je však rôznorodá, či už podľa regiónov, etnika, jazyka, špecifických vzdelávacích potrieb. Inkluzívne vzdelávanie sa chápe ako naplnenie základného práva na prístup všetkých žiakov ku vzdelávaniu čo najvyššej kvality, ide o prispôbenie školského prostredia (pedagogické, materiálne, sociálne, psychické) znevýhodnenému jednotlivcovi (Zelina, s. 6).

V dôsledku odstraňovania bariér a uplatňovania princípov inklúzie v škole sa znižuje školská neúspešnosť, predčasné ukončenie školskej dochádzky iné prejavy segregácie vo výchove a vzdelávaní. (Klein, 2020) Možným návrhom riešenia aktuálnych problémov inklúzie by mohol byť artefiletický prístup, ktorý stavia na zážitkovom poznávaní a umožňuje rozvoj emotívnej, sociálnej i tvorivej stránky žiakovej osobnosti. (Homzová, 2015)

Účel príspevku: Cieľom teoretickej časti je definovanie súčasného stavu – analýza domácich a zahraničných skúseností a metodológie výskumu v oblasti inkluzívneho vzdelávania. Hlavným cieľom výskumu je pomenovať a poukázať na aktuálne problémy inkluzívnej edukácie na primárnom stupni školskej sústavy a pokúsiť sa o ich elimináciu cez artefiletiku. resp. prostredníctvom vybraných aktivít postaveným na artefiletickom prístupe, ktoré sa realizovali so žiakmi primárneho stupňa školskej sústavy. Pozorovanie zmien pred a po zaradené artefiletiky do edukácie žiakov.

Použité metódy: 1. Teoretická analýza súčasného stavu – analýza domácich a zahraničných skúseností a metodológie výskumu v oblasti inkluzívneho vzdelávania. Hodnotenie

legislatívnych a metodických materiálov k problematike inkluzívneho vzdelávania (analýza, vyhodnotenie a interpretácia produktov činnosti, dokumentov, syntéza a generalizácia, obsahová analýza textových dokumentov). 2. Sumarizácia výsledkov z doterajších výskumov relevantných k téme dizertačnej práce v slovenskom výskumnom prostredí (Národný projekt Projekt inkluzívnej edukácie – PRINED, Národný projekt Škola otvorená všetkým – ŠOV, Národný projekt Projekt inklúzie v materskej škole – PRIM) výsledky výskumov realizované doc. PaedDr. Vladimírom Kleinom a PhDr. Viera Šilonová, PhD. (psychologické a špeciálno-pedagogické testy, kazuistiky, rozhovor, riadený rozhovor, názory študentov, učiteľov z praxe, porovnávanie (komparácia), matematicko-štatistického spracovania výsledkov výskumu). 3. Realizácia časti predvýskumu, identifikácia výskumného nástroja predvýskumu pre jednotlivé indikátory inkluzivity, poukázanie na možný návrh riešenia aktuálnych problémov inkluzívneho vzdelávania prostredníctvom artefietického prístupu na primárnom stupni školskej sústavy. Realizovaný so žiakmi primárneho stupňa školskej sústavy inšpirovaný *Artefietikou v pedagogickej činnosti učiteľa výtvarných predmetov*, autorka Janka Homzová a pilotným projektom ZŠ Dubovej v Bratislave, vedený Mgr. Zuzanou Krnáčovou, M.A, PhD.

Zhrnutie výsledkov: Všetky tieto spomenuté aspekty si vyžadujú hľadanie nových možných, azda aj kreatívnych riešení, ktoré neodmysliteľne prináša aj možnosť uplatnenia artefietiky vzhľadom k eliminácií, alebo aspoň snahy o možné riešenie na zlepšenie inkluzívnej edukácie na primárnom stupni školskej sústavy. Pochopiteľne negatívnom je nepoznanie oblasti artefietiky pedagógov, ktoré uvádza aj J. Homzová (2015). Prijateľným riešením by bola možnosť sprístupnenia vzdelávania sa v tejto oblasti pedagogickým zamestnancom, ktorí by mohli dané riešenia aplikovať v školskej edukácii. Začlenením artefietiky, vybraných aktivít do edukácie žiakov sme videli veľkú zmenu v rámci sebareflexie, akceptácie rovesníkov v triede, rozvoja komunikačných schopností, ako aj grafomotorických zručností a napredovanie aj v iných oblastiach školskej edukácie.

Stručný záver: Artefietika je moderným skríninovým, preventívnym a intervenčným prístupom používaným v rôznych školských prostrediach najmä v zahraničí. (Homzová, 2015) Vieme, že zvyšovaním efektivity vyučovacieho procesu s možným je možné zabezpečiť systematickú úpravu podmienok školského systému v Slovenskej republike smerom k inkluzívnemu vzdelávaniu žiakov na primárnom stupni školskej sústavy.

Kľúčové slová: inklúzia; artefietika; edukácia.

Key words: inclusion; artephiletics; education.

Literatúra

HOMZOVÁ, J., 2015. *Artefietika v pedagogickej činnosti učiteľa výtvarných predmetov*.

Bratislava: Metodicko pedagogické centrum. ISBN 978-80-565-0955-5.

KLEIN, V., 2020. *Aktuálne problémy inklúzie sociálne a zdravotne znevýhodnených žiakov*.

Krasnystaw: POLIANNA. ISBN 978-83-951390-3-1.

KLEIN, V., RUSNÁKOVÁ, J. a V. ŠILONOVÁ, 2012. *Nultý ročník a edukácia rómskych*

žiakov. Spišská Nová Ves: Roma Education Fund. ISBN 978-80-971181-0-5.
ZELINA, M., 2012: Inklúzia - Nová paradigma špeciálnej pedagogiky?. *Špeciálny pedagóg*, 1
(1), s. 9 – 12.

Kontakt

PhDr. Paula Maliňáková
Katolícka univerzita v Ružomberku
Pedagogická fakulta
Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok
Slovenská republika
Ročník: tretí
Téma dizertačnej práce: Aktuálne problémy inkluzívnej edukácie na primárnom stupni školskej sústavy
Školiteľ: doc. PaedDr. Vladimír Klein, PhD.
paula.malinakova@gmail.com

INKLUZÍVNE KOMPETENCIE ŠKOLSKÉHO ŠPECIÁLNEHO PEDAGÓGA V KONTEXTE REALIZOVANÝCH VÝSKUMOV

Inclusive Competences of the School Special Education Teacher in the Context of Realized Research

Oleh DOROZHOVETS

Predmet príspevku: V súčasnosti sa vo vzdelávacom systéme Slovenskej republiky uskutočňujú aktívne zmeny zamerané na implementáciu inkluzívneho vzdelávania. Prelom je viditeľný najmä v edukácii sociálne znevýhodnených žiakov. Prebieha transformácia systému od segregáčnej formy vzdelávania k inkluzívnej (Klein 2020). Reformy sa realizujú vo všetkých úrovniach školstva.

V prostredí školskej praxe sa postupne zvyšuje počet pedagogických a odborných zamestnancov, ktorých hlavným cieľom je propagácia inkluzívneho vzdelávania v prostredí škôl (Šilonová, Klein 2019). Jedným z kľúčových pro-inkluzívnych odborníkov je školský špeciálny pedagóg (Vančíková, Sabo 2018). Musí korešpondovať veľkým spektrom medzipredmetových kompetencií pre zabezpečenie plynulej implementácie inkluzívnej formy vzdelávania (Lechta 2016). Náplň jeho práce pozostáva hlavne v sprostredkovaní špeciálno-pedagogických opatrení intaktným žiakom a žiakom so ŠVVP. Pritom musí spolupracovať s obsiahlym počtom zúčastnených osôb (školským personálom, rodičmi, poradenským centrom). Z tohto dôvodu školský špeciálny pedagóg musí disponovať určitými inkluzívnymi kompetenciami, ktoré sú podkladom pre jeho efektívnu činnosť v škole (Vladová 2012). Príspevok preukazuje niektoré inkluzívne kompetencie, ktorými by mal disponovať školský špeciálny pedagóg v súčasnosti.

Účel príspevku: V príspevku upriamujeme svoju pozornosť na analýzu východísk inkluzívnych kompetencií školského špeciálneho pedagóga, na analýzu a deskripciu aktuálnych inkluzívnych kompetencií školského špeciálneho pedagóga v kontexte pro-inkluzívnych reforiem vo vzdelávacej sústave Slovenskej republiky, ktorú uskutočňujeme na základe predchádzajúcich výskumov. Príspevok je súčasťou pedeutologického výskumu s názvom „Školský špeciálny pedagóg v základnej škole – jeho kompetencie, profesiogram a špecifiká pôsobenia na primárnom stupni vzdelávania“.

Použité metódy: Informácie sme získali prostredníctvom obsahovej analýzy aktuálnej legislatívy (zákon č. 138/2019 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov), literárnych zdrojov a textových dokumentov z oblasti problematiky inkluzívneho vzdelávania a činnosti školského špeciálneho pedagóga. Získané informácie prešli etapou syntézy a nasledovne boli interpretované za účelom príspevku.

Zhrnutie výsledkov: Analýza dokumentov preukazuje, že existuje navrhnutý profil inkluzívneho učiteľa (European Agency for Development in Special Needs Education 2012) a domáce národné projekty (ŠOV, PRINED, POP) poukazujú na niektoré základné kompetencie, ktorými by mal disponovať pro-inkluzívny pedagóg. Avšak voľným ostal

priestor pre konkretizáciu a determináciu inkluzívnych kompetencií školského špeciálneho pedagóga v kontexte transformácie vzdelávacieho systému Slovenskej republiky.

Stručný záver: Z dôvodu aktívnych zmien vo vzdelávacom systéme je nevyhnutým skúmať profesiu školského špeciálneho pedagóga z hľadiska pedeutológie. Existuje nedostatočné ponímanie vlastných kompetencií školskými špeciálnymi pedagógmi, čo preukazujú niektoré predchádzajúce výskumy, preto je potrebné determinovať kľúčové kompetencie v praxi a zistiť špecifické činnosti danej profesie (Vančíková, Sabo 2018).

Kľúčové slová: školský špeciálny pedagóg; inkluzívne kompetencie; pedeutológia.

Key words: school special pedagogue; inclusive competencies; pedeutology.

Literatúra

Európska agentúra pre rozvoj vzdelávania osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami.

2012. *Profil inkluzívneho učiteľa*. [online]. Odense: Dánsko: Európska agentúra pre rozvoj vzdelávania osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami, 2012. Dostupné z:

https://www.european-agency.org/sites/default/files/profile_of_inclusive_teachers_sk.pdf

KLEIN, V. 2020. *Aktuálne problémy inklúzie sociálne a zdravotne znevýhodnených detí a žiakov*. Krasnystaw: POLIANNA. ISBN 978-83-951390-3-1.

LECHTA, V., 2016. *Inkluzivní pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1123-5.

MŠVVaŠ SR. Zákony. [online]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/12272-sk/zakony/>

ŠILONOVÁ, V., KLEIN, V., 2019. Inklúzia ako edukačná výzva súčasnosti a budúcnosti.

Studia scientifica facultatis paedagogicae, (1). Ružomberok: VERBUM, s. 37–47. ISSN 1336-2232.

VANČÍKOVÁ, K., SABO, R., KOSOVÁ, B, a ost. 2018. *Inkluzívne vzdelávanie. Skúsenosť slovenských škôl*. Banská Bystrica: BELIANUM.

VLADOVÁ, K., 2012. Úspešnosť inkluzívnej edukácie verzus osobnostné a profesijné kompetencie inkluzívnych edukátorov. In: V., Lechta (eds.): *Inkluzívna edukácia ako multidimenzionálny výchovný problém*. Bratislava: IRIS. S. 154-162.

Kontakt

Mgr. Oleh Dorozhovets

Katolícka univerzita v Ružomberku

Pedagogická fakulta

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

Slovenská republika

Ročník: druhý

Téma dizertačnej práce: Školský špeciálny pedagóg v základnej škole – jeho kompetencie, profesiogram a špecifická pôsobenia na primárnom stupni vzdelávania

Školiteľ: doc. PaedDr. Vladimír Klein, PhD.

oleh.dorozhovets@gmail.com

DETI MLADŠIEHO ŠKOLSKÉHO VEKU NA SOCIÁLNYCH SIEŤACH: FORMY KOMUNIKÁCIE A VZORCE SPRÁVANIA

Children of younger school age on social networks: forms of communication and patterns of behavior

Eliška KIŠOVÁ

Predmet príspevku: Rozširujúce sa formy komunikácie si vyžadujú pozornosť a kritické skúmania obsahu neustáleho toku nových informácií. Tému príspevku považujeme za značne aktuálnu a na Slovensku málo preskúmanú. Naším zámerom je prezentovať výsledky už uskutočnených bádání a analyzovať najpreferovanejšie sociálne siete navštevované deťmi mladšieho školského veku, ktoré sú východiskom pre realizáciu nášho výskumu.

Vplyvom nadmerného voľného času, ktorý majú deti v poslednej dobe k dispozícii, má za následok nadmerné vystavovanie sa sociálnym sieťam frekventovanejšie, ako doteraz. Z výskumov EU Kids Online IV Slovensko, ktorý bol realizovaný v rokoch 2018-2020 na vzorke 969 respondentov, chlapcov a dievčat vo veku 9 až 12 rokov vyplynulo, že 41% detí vo veku 9 až 10 rokov používa denne mobil na prístup do internetu a takmer 65% detí a dospievajúcich navštevuje denne sociálne siete.

Projekt VEGA č. 1/0913/15 *Mediálna gramotnosť u žiakov primárneho vzdelávania v kontexte kooperácie rodiny a školy* potvrdil vo svojej výskumnej časti zvýšený záujem o sociálne siete v komparácii so sledovaním televízie alebo hraním počítačových hier. Sociálne siete sú predovšetkým využívané na sledovanie videí, obrázkov, fotografií alebo na hranie online počítačových hier. Z nášho výskumu vyplýva, že deti sa stávajú nielen pasívnymi prijímateľmi mediálnych obsahov, ale aj aktívnymi tvorcami a komunikantmi. Výsledky týchto analýz považujeme za východiskové informácie pre návrh pilotného výskumu u žiakov 3. až 4. ročníka základných škôl v aktuálnych spoločenských podmienkach na Slovensku.

Účel príspevku: Cieľom je zhodnotiť súčasný stav vo výskumných bádaniach v danej problematike a prezentovať najpoužívanejšie sociálne siete v medzinárodnom kontexte. V príspevku budeme tiež analyzovať spôsob využívania týchto sietí a ich pozitívne a negatívne stránky. Považujeme za potrebné upriamiť pozornosť na motiváciu trávenia času na sociálnych sieťach deťmi/žiakmi mladšieho školského veku. Našu pozornosť upriamime aj na prevenčné projekty, ktoré sa venujú danej problematike.

Použitie metódy: Vo výskume uplatňujeme kvalitatívno-quantitatívny prístup. Uprednostňujeme pološtrukturované individuálne interview a na dosiahnutie stanoveného cieľa v 8 až 9-členných skupinách chlapcov a dievčat základných škôl používame metódu Focus group. Pre komplexnejšie výsledky používame aj kvantitatívnu metódu – dotazník určený pre rodičov žiakov primárneho vzdelávania. Výskumnú vzorku tvoria žiaci prvého stupňa základných škôl z vybraných krajov na Slovensku.

Zhrnutie výsledkov: Uvedené výskumy nám poskytujú informácie o aktuálnom stave na Slovensku a v niektorých európskych krajinách. Žiaci vo veku 9 až 12 rokov trávia čas v online priestore na vlastných smartfónoch a to s každodenným intervalom niekoľko hodín

denne. Najčastejšími aktivitami sú sledovanie videí na sociálnych sieťach, hranie online hier a konverzácia s rovesníkmi.

Cieľom kombinovaného kvalitatívno-quantitatívneho výskumu je zistiť motívy detí a zamerať sa na obsahovú analýzu videí, hier a potencionálnych rizík, ktoré prináša virtuálny priestor. Obmedzenia predpokladáme v skreslených výpovediach žiakov hlavne v oblasti času tráveného na sociálnych sieťach a taktiež pravdivosti odpovedí. Zistené výsledky v pilotnom výskume budú základom pre reprezentatívny výskum na náhodnej vzorke žiakov na území Slovenskej republiky.

Stručný záver: Súhrn výsledkov z uvedených výskumných bádání poskytne ucelený obraz o aktuálnom stave detí mladšieho školského veku v aktuálnych spoločenských na Slovensku. Teoretické východiská nadobudnuté analýzou najpreferovanejších sociálnych sietí napomôžu tvorbe a realizácii štruktúrovaných interview so žiakmi 3. a 4. ročníka základných škôl a následne k formulovaniu edukačných stratégií v primárnom vzdelávaní v zmysle inovovaného štátneho programu.

Kľúčové slová: dieťa mladšieho školského veku; sociálne siete; správanie; internet; platformy.

Key words: child of younger school age; social networks; behavior; internet; platforms.

Literatúra

- HOLDOŠ, J., 2018. *Hranice pri využívaní digitálnej komunikácie*. Ružomberok: Verbum. Roč. XXIX, č. 1. Dostupné z: https://www.academia.edu/36913020/Holdos_J_2018_Hranice_pri_vyuz_i_vani_digita_lnej_komunika_cie_Verbum_Roc_ni_k_XXIX_c1
- IZRAEL, P., HOLDOŠ, J., ĎURKA, R. a M. HASÁK, 2020. *Správa z výskumu EU Kids Online IV na Slovensku – Slovenské deti a dospievajúci na internete*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku.
- JUSZCZYK, S., KARASOVA, M. a kol. 2017. *Analýza súčasného stavu mediálnej výchovy u detí mladšieho školského veku*. Ružomberok: Verbum. 2017. s. 162-163
- KIŠOVÁ, E., 2020. *Počítačové hry a ich pôsobenie na správanie sa dieťaťa mladšieho školského veku: diplomová práca*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku.
- TOMKOVÁ, J., SZAMARANSZKÁ, I., VARHOLÍKOVÁ, BELICA, I. 2015. *Príležitosti a riziká používania internetu deťmi. Sociálna sieť facebook*. Bratislava : Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie. Dostupné z: http://viasua.sk/wpcontent/uploads/2017/11/tomkova.a.kol_.2015.prilezitosti.a.rizika.pouzivania.internetu.detmi_.socialna.siet_.facebook.pdf

Kontakt

Mgr. Eliška Kišová

Katolícka univerzita v Ružomberku

Pedagogická fakulta

Hrabovská cesta 1/A 034 01 Ružomberok

Slovenská republika

Ročník: prvý

Téma dizertačnej práce: Dieťa v ekosystéme sociálnych sietí: nové formy komunikácie, prednosti a potenciálne nebezpečenstvá

Školiteľ: prof. PaedDr. Božena Šupšáková, PhD.

Eliska.kisova577@edu.ku.sk

OVERENIE PRESNOSTI INTERVENČIE V JEDNOPRÍPADOVÝCH EXPERIMENTÁLNYCH ŠTÚDIÁCH

Verification of treatment fidelity in single subject research studies

Ivana TRELLOVÁ

Predmet príspevku: Jednoprípadové experimentálne štúdie poskytujú špeciálnej pedagogike alternatívu k skupinovému dizajnom (Alnahdi 2015). Ich využitie sa v posledných rokoch zvyšuje (Gast, Ledford 2018), čo môže byť odôvodnené faktom, že v špeciálnej pedagogike sa stretávame s heterogénnou skupinou jedincov, pri ktorých sa výskumník môže cielene sústrediť na individuálne zmeny v správaní a tým overiť efektívnosť jednotlivých intervencií u daného subjektu. V jednoprípadových experimentálnych štúdiách participant slúži ako experimentálna a zároveň aj kontrolná skupina. Jednoprípadové experimentálne štúdie preukazujú funkčný vzťah medzi závislou a nezávislou premennou efektívnejšie ako skupinové dizajny a zároveň rýchlejšie overia efektívnosť intervencie a jej následné zavedenie do praxe (Nock et al. 2007, Alnahdi 2015). Intervencie s vysokou internou a externou validitou a zároveň silnou reliabilitou výsledkov sa považujú za intervencie založené na dôkazoch, čiže sú preukázateľné ako efektívne. Interná validita súvisí s preukázaním funkčného vzťahu medzi závislou a nezávislou premennou, externá validita s replikovateľnosťou nezávislej premennej a reliabilita s presnosťou intervenčného procesu. Reliabilita výskumu sa zvyšuje štandardizovaním zberu dát, operacionalizáciou závislej a nezávislej premennej, ako aj procedurálnou presnosťou (z angl. procedural fidelity), čiže presnosťou, s akou je intervencia implementovaná (Borrelli 2011). Na overenie procedurálnej presnosti výskumník používa kompetenčné hodnotenie spolu so zhodou medzi pozorovateľmi (z angl. interobserver agreement – IOA), ktorá spočíva v zhode v zaznamenávaní správania medzi dvoma od seba nezávislými pozorovateľmi. Vo výskumných štúdiách je minimálne akceptovateľné IOA 80 %, avšak odporúča sa, aby výsledky dosiahli úroveň 90 % a viac (Miltenberger 2004). Vzhľadom na využitie jednoprípadovej výskumnej štúdie v našom výskume budeme prihliadať na IOA ako na jeden z nástrojov presnosti intervencie v tomto type štúdií.

Účel príspevku: Cieľom príspevku je predstaviť proces zvyšovania reliability v jednoprípadových experimentálnych štúdiách so zameraním na deti s poruchou autistického spektra (PAS), využitím procedurálnej presnosti a zhody medzi pozorovateľmi, a tým zefektívniť aplikáciu skúmaných procedúr v nami realizovanom výskume.

Použité metódy: Realizovaný výskum s využitím viacerých typov jednoprípadových experimentálnych dizajnov má kvantitatívny charakter. Do výskumu sú zapojení odborníci poskytujúci behaviorálne intervencie a v jednom prípade aj rodič dieťaťa s PAS. Výskum prebieha formou pozorovania a zaznamenávania výskytu správania, kde v našom prípade ide o aplikáciu skúmanej procedúry. Pozorovanie prebieha formou priameho pozorovania a videozáznamu, je realizované dvoma pozorovateľmi. Jednotlivé kroky procedúry sú opísané formou analýzy zručností a zaznamenané ako kladné predvedenie kroku (+) alebo (-) v prípade, že krok nie je predvedený podľa stanovených kritérií. Výsledky sú zapísané v

kompetenčnom hodnotení zručností, ktoré je vytvorené individuálne pre každú skúmanú procedúru. V prípade nezískania postačujúcej zhody, aktér výskumu musí prejsť individuálnym školením v aplikácii danej procedúry a kompetenčné hodnotenie sa zopakuje, kým zhoda medzi dvoma pozorovateľmi nie je minimálne 80 %.

Zhrnutie výsledkov: Zaškoľovanie kompetentných realizátorov behaviorálnych intervencií pre deti s PAS aktuálne stále prebieha. Kompetenčné hodnotenie a následná zhoda medzi pozorovateľmi bola v súčasnosti realizovaná na štyroch odborníkoch a jednom rodičovi. Zhoda medzi pozorovateľmi sa pohybuje v rozmedzí od 81 – 94 % u odborníkov z centra a 61% u rodiča, u ktorého v tomto čase prebieha školenie.

Stručný záver: Procedurálna presnosť intervencie napovedá, do akej miery sú intervenčné procedúry u detí s PAS implementované podľa plánu. Je súčasťou jednopřípadových experimentálnych štúdií s cieľom identifikovať potenciálne chyby počas implementácie nezávislej premennej a zároveň znížiť riziko zaujatosti (Barton et al. 2018). Procedurálna presnosť zaručuje, že prebiehajúci výskum sa vykonáva dôsledne a spoľahlivo. Kompetenčné hodnotenia, tiež nazývané aj záznamy presnosti (z angl. fidelity checklist), sa vytvárajú rozdelením zručností na jednotlivé kroky a následne sa zaznamenáva presnosť implementovania týchto krokov. Vysokou zhodou medzi pozorovateľmi výskumník získa istotu, že procedúra bola implementovaná správne, čo prispieva k vysokej internej validite realizovaného výskumu.

Kľúčové slová: jednopřípadové výskumné štúdie; reliabilita; procedurálna fidelita; zhoda medzi pozorovateľmi.

Key words: single-subject experimental study; reliability; procedural fidelity; interobserver agreement.

Literatúra

- ALNAHDI, G. H., 2015. Single-subject designs in special education: advantages and limitations. *Journal of research in special educational needs*. 15 (4), pp. 257-265.
- BARTON, E. E., MEADAN-KAPLANSKY, H., LEDFORD, J. R. R *Independent variables, fidelity, and social validity*. LEDFORD, J. R., GAST, D. L. (eds.) *Single Case Research Methodology. Application in Special Education and Behavioral Sciences*. New York: Routledge. ISBN 978-1-138-55713-0.
- BORRELLI, B., 2011. The Assessment, Monitoring, and Enhancement of Treatment Fidelity In Public Health Clinical Trials. *Journal of public health dentistry*, 71 (1), pp. 52–63.
- GAST, D. L., LEDFORD, J. R., 2018. Research Approach in Applied Settings. In: Ledford, J. R., Gast, D. L. (eds.) *Single Case Research Methodology. Application in Special Education and Behavioral Sciences*. New York: Routledge, 2-26.
- MILTENBERGER, R. G., 2004. *Behavior modification. Principles and procedures* (3rd ed.). Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning. ISBN 0-534-53600-X.
- NOCK, M. K., MICHEL, B. D., PHOTOS, V., 2007. *Single-case research design*. McKAY D. (Ed.), *Handbook of research methods in abnormal and clinical psychology*. Thousand

Oaks, CA: Sage Publications. ISBN 978-1412916301.

Kontakt

Mgr. Ivana Trellová, BCBA

Prešovská univerzita v Prešove

Pedagogická fakulta

Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov

Slovenská republika

Ročník: tretí

Téma dizertačnej práce: Aplikovaná behaviorálna analýza v procese rozvíjania komunikačnej kompetencie detí
s poruchami autistického spektra

Školiteľ: doc. PaedDr. Bibiána Hlebová, PhD.

ivana.trellova@smail.unipo.sk

PROGRAM ZDRAVOTNO-PREVENTÍVNEJ EDUKÁCIE VO VZŤAHU K NÁVYKOVÝM LÁTKAM PRE ŽIAKOV S ĽAHKÝM MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM

**Health-preventive education program
in relation to addictive substances for pupils with mild intellectual disability**

Patricia MIRDALIKOVÁ

Predmet príspevku: Návykové látky predstavujú globálny celospoločenský problém, čo priamo dokazujú dostupné štatistické údaje týkajúce sa prevalencie škodlivého užívania v celosvetovej populácii. Predchádzaniu týchto nepriaznivých javov je potrebné venovať patričnú pozornosť už v mladšom školskom veku. V tomto kontexte má významné postavenie škola, kde platí, že predchádzanie vzniku problémov s návykovými látkami je neoddeliteľnou súčasťou jej prozdravotnej výchovno-vzdelávacej funkcie (Liba 2016). Z dôvodu možnosti začlenenia preventívneho pôsobenia do edukácie už v mladšom školskom veku a vo veľkom počte oslovených žiakov, boli školy identifikované ako vhodné prostredie pre cieľavedomé a systematické preventívne pôsobenie (Botwin, Griffin 2006; Benningfield, Riggs, Hoover 2015). Keďže sa téma školskej prevencie problémov s návykovými látkami sústreďuje najmä na žiakov všeobecnej populácie, rozhodli sme sa tejto problematike venovať v oblasti špeciálneho školstva.

Účel príspevku: Na základe osobitostí mentálneho postihnutia vo vzťahu k riziku užívania návykových látok a ich špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb môžeme v zhode s autorom McGillicuddy (2006) konštatovať, že prevencia by nemala byť jednoducho riešená preventívnymi programami určenými len všeobecnej populácii žiakov. Z tohto dôvodu sme sa v rámci našej dizertačnej práce rozhodli navrhnúť program zdravotno-preventívnej edukácie vo vzťahu k návykovým látkam, ktorý by reflektoval špecifiká edukácie žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím. Cieľom príspevku je prezentovať vytvorený preventívny program a navrhovanú metodiku jeho overovania v rámci pilotného pedagogického kváziexperimentu.

Použité metódy: V rámci výskumného prístupu ide o zmiešaný výskum, v ktorom sa uplatňujú kvantitatívne a kvalitatívne metódy v rámci jednej štúdie (Hendl 2016). Keďže autorský zdravotno-preventívny program pre žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím je novým edukačným nástrojom, ktorý nemá overenú validitu a reliabilitu, pristupujeme k realizácii pilotnej štúdie, respektíve pilotného kváziexperimentu, v ktorom využívame ďalšie kvantitatívne a kvalitatívne čiastkové metódy, a to vedomostný test, štruktúrovaný rozhovor, dotazník, štruktúrované pozorovanie, neštruktúrované pozorovanie, pološtruktúrovaný rozhovor a kvalitatívnu obsahovú analýzu. Výskumný súbor predstavuje 32 žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím, 4. ročníka a 5. ročníka, ktorí sú vzdelávaní v špeciálnej základnej škole, z ktorých 16 tvorí experimentálnu a 16 kontrolnú skupinu žiakov.

Zhrnutie výsledkov: V súčasnosti je implementácia zdravotno-preventívneho programu do edukácie žiakov experimentálnej skupiny v procese overovania. Hodnotenie prezentovaného programu zdravotno-preventívnej edukácie vo vzťahu k návykovým látkam pozostáva z troch

evalvačných typov nových preventívnych programov, ktoré uvádza Úrad OSN pre drogy a kriminalitu (UNODC 2004), a to formiatívnym hodnotením, ktoré zhromažďuje všeobecne kvalitatívne údaje, ktoré majú pomôcť navrhnúť alebo upraviť nový program; procesným hodnotením, ktorého účelom je dopomôcť k posúdeniu pokroku smerom k stanoveným cieľom a výsledným hodnotením, ktoré má preukázať účinnosť programu, porovnaním výsledkov pre-testu a post-testu pilotného kváziexperimentu. Uvedenými evalvačnými typmi je možné zhromaždiť všeobecne kvalitatívne, ako aj kvantitatívne údaje.

Stručný záver: Výsledkom výskumu má byť overenie účinnosti školského programu zameraného na zdravotno-preventívnu edukáciu vo vzťahu k návykovým látkam u žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím. Vzhľadom na časový harmonogram výskumu je jeho limitom možnosť zhodnotenia efektivity programu iba z krátkodobého hľadiska. Na základe identifikácie prípadných zmien programu je ambíciou implementácia do edukačného procesu v budúcnosti, v možnom rozsiahlom pedagogickom experimente. Možným výstupom bude metodický materiál prevencie problémov s návykovými látkami určený učiteľom, ktorého prínosom môže byť zefektívnenie školskej prevencie užívania návykových látok v príslušnom type škôl.

Kľúčové slová: ľahké mentálne postihnutie; zdravotno-preventívny program; návykové látky.

Key words: mild intellectual disability; health-preventive program; addictive substances.

Literatúra

- BENNINGFIELD, M., RIGGS, P., a S., HOOVER, 2015. The Role of Schools in Substance Use Prevention and Intervention. *Child and adolescent psychiatric clinics of North America*, 24(2), pp. 291-303. ISSN 1056-4993.
- BOTWIN, G., J., GRIFFIN, K., W., 2006. Drug Abuse Prevention Curricula in Schools. In: Sloboda, Zili, Bukoski, William J. (Eds.) *Handbook of Drug Abuse Prevention*. Springer US. ISBN 978-0-387-35408-8.
- HENDL, J., 2016. Kvalitatívny výzkum: základní metody a aplikace. Portál. Praha, ISBN 978-80-262-0982-9.
- LIBA, J., 2016. Výchova k zdraviu v školskej edukácii. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove – Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-555-1612-7.
- McGILLICUDDY, N., B., 2006. A Review of Substance Use Research Among Those with Mental Retardation. In: *Mental Retardation and Developmental Disabilities Research Reviews*, 12(1), pp. 41-47. ISSN 1098-2779.
- UNODC, 2004. School-based education for drug abuse prevention. New York: United Nations. ISBN 92-1-148191-0.

Kontakt

Mgr. Patrícia Mirdalíková
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
Ročník: tretí

Téma dizertačnej práce: Kreovanie a verifikácia primárnej prevencie problémov s návykovými látkami u žiakov
s mentálnym postihnutím v špeciálnych základných školách

Školiteľ: prof. PaedDr. Jozef Liba, PhD.

patricia.mirdalikova@smail.unipo.sk

C

VYUŽÍVANIE UČEBNÍC MATEMATIKY Z POHLADU UČITEĽOV PRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA¹

Using of Mathematics Textbooks From the Perspective of Primary Education Teachers

Lenka VALENTOVÁ

Predmet príspevku: Slovensko sa od 2. septembra 2020 zaradilo medzi krajiny, v ktorých funguje otvorený trh s učebnicami. Znamená to, že základné školy dostanú financie na výber učebníc podľa vlastných preferencií a podľa potrieb žiakov (Štátny pedagogický ústav 2020). Aktuálne sú v zozname schválených a odporúčaných učebníc všetky doteraz využívané učebnice matematiky (Edičný portál 2020). Používanie a hodnotenie učebníc učiteľmi primárneho vzdelávania pred otvorením trhu s učebnicami, sme zisťovali prostredníctvom dotazníkového prieskumu realizovaného začiatkom roku 2020. Prieskum je súčasťou výskumu zameraného na analýzu kritických miest v matematike primárneho vzdelávania.

Účel príspevku: Zámerom príspevku je prezentovať parciálne výsledky výskumu zameraného na monitorovanie používania aktuálnych učebníc matematiky v primárnom vzdelávaní v období rozdielného prístupu k financovaniu učebníc, teda pred 2.9.2020. Z viacerých sledovaných faktorov, ktoré môžu mať vplyv na výber učebnice, sa v príspevku zameriame na počet rokov praxe a pôsobisko učiteľa. Predpokladáme, že rozdielne vekové kategórie učiteľov (s rôznou dĺžkou praxe), môžu byť pri výbere ovplyvnené aj ich rozdielnym didaktickým a estetickým spracovaním učebníc.

Použité metódy: Prieskum sme realizovali prostredníctvom elektronického dotazníka, ktorý sme distribuovali medzi učiteľov primárneho vzdelávania prostredníctvom sociálnych sietí (Facebook: Inšpirácie pre prvostupniarov (zš)) z dôvodu uzatvorenia škôl v čase mimoriadnej situácie. Pri jeho tvorbe sme sa inšpirovali výskumom zameraným na monitorovanie vhodnosti učebnice matematiky od P. Černeka, ktorý uskutočnil J. Kuzma v roku 2016 na vzorke 257 respondentov. Do nášho dotazníkového prieskumu, zameraného na názory učiteľov na učebnice matematiky v primárnom vzdelávaní, sa zapojilo 82 učiteľov. Respondenti vo veku od 23 do 63 rokov boli zo všetkých krajov Slovenska.

Zhrnutie výsledkov: Na základe štatistického spracovania a analýzy údajov sme zistili, že najčastejšie využívanou učebnicou matematiky je učebnica od autorov M. Belic a J. Striežovská. Naopak, najmenej využívanou učebnicou medzi respondentmi bola učebnica od autorov V. Repáš a kol. (len 3,45% respondentov). Zistili sme, že učitelia minimálne s 20 ročnou praxou dominantne používajú učebnicu autorov M. Belic a J. Striežovská (56%). Takmer 35% učiteľov s praxou do 10 rokov uviedlo, že pracujú aj s učebnicou od B. Lehoťanovej. Učebnice od M. Hejného a kol. sú obľúbené v kategórii učiteľov do 20 rokov praxe. Učitelia s dlhšou dobou praxe ani v jednom prípade neuviedli ich používanie.

¹ Výskum bol realizovaný s podporou VEGA 1/0079/19 *Analýza kritických miest v školskej matematike a identifikácia faktorov ovplyvňujúcich postoj žiakov k matematike.*

Z pohľadu používania učebníc v jednotlivých krajoch je zaujímavé, že učebnica od autorov M. Belic a J. Striežovská nepatrí medzi dominantne používané učebnice v Prešovskom a Košickom kraji. Učiteľia z Prešovského kraja najčastejšie (44%) uvádzajú učebnicou od Z. Berovej a P. Bera a respondenti z Košického kraja učebnicu od P. Černeka (takmer 42%). Učebnice od M. Hejného a kol. sú používané prevažne v Žilinskom kraji (23,5%), respondenti z ostatných krajoch ich zväčša vôbec neuviedli.

Stručný záver: Používanie učebníc, resp. učebných textov na primárnom stupni tvorí neodmysliteľnú súčasť vzdelávania. Kvalita učebníc, môže významnou mierou ovplyvniť aj kvalitu vzdelávania. Cieľom nášho príspevku je prezentovať čiastkové výsledky výskumu, ktorý nie je zameraný na kvalitu učebníc, ale monitoruje aktuálny stav vo využívaní odporúčaných učebníc matematiky v primárnom vzdelávaní. Uvedomujeme si, že do procesu výberu učebných textov vstupujú rôznorodé faktory, pričom mnohé z nich sú mimo dosahu učiteľa. Na základe parciálnych výsledkov môžeme konštatovať, že najväčšiu obľubu má na slovenských školách učebnica od M. Belica a J. Striežovskej. Môžeme pozorovať, že mladší učiteľia výrazne častejšie siahnu aj po iných učebniciach matematiky. Zvýšenú pestrosť vo výbere učebníc môžeme sledovať najmä u učiteľov z Prešovského, Košického, Žilinského a Bratislavského kraja.

Kľúčové slová: učebnice matematiky; názory učiteľov; primárne vzdelávanie.

Key words: mathematics textbook; teachers' opinion; primary education.

Literatúra

- EDIČNÝ PORTÁL, 2020. *Zoznam schválených učebníc, schválených učebných textov, schválených pracovných zošitov, odporúčaných učebníc a odporúčaných pracovných zošitov, na zakúpenie ktorých ministerstvo školstva poskytne školám finančné prostriedky.* [online]. Bratislava: Edičný portál, 2020. Dostupné z: <https://edicnyportal.iedu.sk/Documents/Show/37>
- KUZMA, J., 2016. *Monitorovanie využívania vhodnosti učebnice. Matematika pre 4. ročník základných škôl, učebnica.* [online]. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2016. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/vyskumne-ulohy/matematika/1cast/zs_mat_4r_cernek.pdf
- ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV, 2020. *Ministerstvo školstva otvorilo trh s učebnicami. Školy dostanú na ich nákup 11 miliónov eur.* [online]. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2020. Dostupné z: <https://www.statpedu.sk/sk/aktuality/rezort-skolstva-pripravuje-nove-kriteria-hodnotenia-ucebnic-vyberu-posudzovatelov-ich-kvality.html>

Kontakt

Mgr. Lenka Valentová

Katolícka univerzita v Ružomberku

Pedagogická fakulta – Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

Slovenská republika

Ročník: druhý

Téma dizertačnej práce: Analýza kritických miest v školskej matematike na primárnom stupni vzdelávania

Školiteľ: doc. RNDr. Mária Jurečková, CSc.

lienka.valentova@gmail.com

INTERDISCIPLINÁRNY PRÍSTUP V PRIMÁRNOM MATEMATICKOM VZDELÁVANÍ

Interdisciplinary approach to teaching elementary mathematics

Jakub LIPTÁK

Predmet príspevku: Interdisciplinárny prístup vychádza z teórie transdisciplinárnej didaktiky (Slavík et al. 2017), ktorá sa opiera o model didaktickej rekonštrukcie (Jelemenská, Sander a Kattman 2003). Model didaktickej rekonštrukcie (zameraný na zvyšovanie kvality vzdelávania) pozostáva z objasňovania vedeckých predstáv, skúmania žiackych predstáv a štruktúracie učebného prostredia. Našou snahou je práve také štruktúrovanie učebného prostredia, aby v ňom dochádzalo k vytváraniu žiackych prekonceptov a aplikácii osvojených poznatkov, a to v rámci prepájania dvoch odborov.

Konkrétne sme si zvolili prepájanie predmetu matematika a telesná a športová výchova (TaŠV). K tomuto výberu sme dospeli na základe diametrálnej odlišnosti týchto predmetov, najmä čo sa týka kognitívneho zaťaženia žiakov a typu vykonávaných činností. Nepokúšame sa pritom o tematickú integráciu, ale o obohatenie učebného prostredia TaŠV matematicky nasýtenými činnosťami, problémami, aktivitami. Pod matematicky nasýtenými činnosťami pritom máme na mysli činnosti, pri ktorých sa žiaci dostávajú do styku s matematickými konceptmi, pričom vzniká predpoklad buď osvojovania si týchto znalostí na implicitnej alebo explicitnej úrovni, alebo aplikovania už osvojených matematických znalostí v reálnom kontexte. Našou prácou sa snažíme navrhnúť iný prístup k matematickému vzdelávaniu, dopĺňajúci klasické vyučovanie predmetu matematika.

Príspevok pojednáva najmä o teoreticko-metodologických východiskách plánovaného empirického výskumu.

Účel príspevku: Cieľom výskumu je identifikovať vhodné obsahové oblasti pre praktické využitie interdisciplinárneho prístupu, a to ako z pohľadu predmetu matematika, tak aj z pohľadu predmetu TaŠV. V ďalšej fáze výskumu sa zameriame na dizajnovanie a empirické overovanie efektívnosti interdisciplinárne zameraných edukačných jednotiek, realizovaných na hodinách TaŠV.

Pre splnenie cieľov výskumu si kladieme tieto otázky:

- Ktoré činnosti v rámci vyučovania TaŠV v sebe implicitne nesú prvky matematického obsahu?
- Ktoré matematické koncepty definované v štandardoch pre primárne matematické vzdelávanie sú vhodné pre didaktickú transformáciu do učiva v rámci TaŠV?
- Do akej miery dochádza k osvojovaniu si matematických konceptov žiakmi pomocou navrhnutých interdisciplinárnych jednotiek?

Použité metódy: Ako metodologický rámec sme zvolili metodológiu *design-based research*, ktorý umožňuje interakciu medzi teóriou a edukačnou praxou (Kalaš et al. 2011), navrhovanie, postupné vyvíjanie a skúmanie pedagogickej intervencie, jej použiteľnosť a efektívnosť (Bakker, Eerde 2015). *Design-based research* sa radí do skupiny kvalitatívne orientovaných výskumných metodík. Výskumný súbor tvoria 2 triedy žiakov 4. ročníka

vybranej základnej školy, ako aj údaje získané z interview s nimi, viažuce sa na samotné edukačné intervencie. Z výskumných metód používame teoretickú analýzu edukačno-didaktických dokumentov, pozorovanie edukačných intervencií a pološtruktúrované interview. Každá z uvedených metód je špecifická pre konkrétnu fázu výskumu (prvotná príprava, vyučovací experiment, retrospektívna analýza, re-dizajnovanie intervencie).

Zhrnutie výsledkov: V rámci teoretickej analýzy sme došli k týmto záverom:

- implementácia interdisciplinárneho prístupu v rámci TaŠV je vhodná len v niektorých fázach motorického učenia, resp. rozvíjania pohybových schopností a zručností;
- v rámci jednotlivých fáz vyučovacej hodiny TaŠV dochádza k činnostiam spojenými s používaním matematických konceptov a procesov, pričom vidíme priestor pre rozšírenie a prehĺbenie ich používania;
- štruktúrovanie učebného prostredia v rámci interdisciplinárneho prístupu zameraného na matematický obsah je obmedzené špecifickosťou matematického obsahu, cieľmi TaŠV a charakteristickými činnosťami v rámci TaŠV.

Stručný záver: Štruktúrácia učebného prostredia s dôrazom na interdisciplinárne vzťahy je aktuálnou témou odborových didaktík (Slavík et al. 2017). O to viac je adresnejšia, ak hovoríme o primárnom vzdelávaní, kde je úlohou jedného učiteľa odborne zastrešiť takmer všetky vyučovacie predmety. Naším úsilím je poodhaliť prostredie TaŠV so zámerom jeho využitia aj na matematicky motivované činnosti, so súčasným rešpektovaním cieľov vyučovania TaŠV. Konečný záver nášho snaženia budeme prezentovať po dosiahnutí všetkých stanovených cieľov empirickej časti výskumu.

Kľúčové slová: matematická edukácia; interdisciplinarita; telesná a športová výchova; štruktúrácia učebného prostredia.

Key words: teaching mathematics; interdisciplinarity; physical education; design of learning environment.

Literatúra

- BAKKER, A., EERDE, D. van, 2015. An Introduction to Design-Based Research with an Example From Statistics Education. In: Bikner-Ahsbabs, A., Knipping C. a N. Presmeg (eds.): *Approaches to Qualitative Research in Mathematics Education. Advances in Mathematics Education*. Springer, Dordrecht.
- JELEMENSKÁ, P., SANDER, E. a U. KATTMAN, 2003. Model didaktickej rekonštrukcie - Impulz pre výskum v odborových didaktikách. *Pedagogika*, 54 (2), s. 190 – 201.
- KALAŠ, I. a kol., 2011. *Ďalšie vzdelávanie učiteľov základných škôl a stredných škôl v predmete informatika: Základy pedagogického výskumu*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav.
- SLAVÍK, J. a kol., 2017. *Transdisciplinárni didaktika*. Brno: Masarykova univerzita.

Kontakt

Mgr. Jakub Lipták

Prešovská univerzita v Prešove

Pedagogická fakulta

Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov

Slovenská republika

Ročník: tretí

Téma dizertačnej práce: Interdisciplinárny prístup v primárnom matematickom vzdelávaní

Školiteľ: doc. RNDr. Iveta Scholtzová, PhD.

jakub.liptak@smail.unipo.sk

VÝZNAM INDIVIDUALIZACE ŽÁKA PRIMÁRNÍ ŠKOLY V PROCESU ROZVOJE JEHO KREATIVITY

The importance of individualization of a primary school pupil in the proces of developing his creativity

Martina HRKALOVÁ

Předmět příspěvku: Typologická diverzita žáků na 1. st. ZŠ je velice široká, přičemž rozmanitá je také uplatňovaná míra individualizace a diferenciacie v jejich edukačním procesu. Detekce, definice specifických rysů žákovy osobnosti a především jejich respektování a následná kultivace je nezbytným předpokladem pro jeho úspěšný rozvoj v multidimenzionálním kontextu, přičemž integrita žákovy osobnosti je synergicky formována také působením faktorů sociálního mikroprostředí i makroprostředí. Jako vysoce vhodný prostředek pro kontinuální a graduální rozvoj specifických aspektů žákovy osobnosti spatřuji dlouhodobý a systematický rozvoj jeho kreativity. Za nejdůležitější přitom nepovažuji produkty, které při kreativním procesu vzniknou, ale spíše proces, kterým si žák prochází a který jej průběžně formuje a umožňuje mu uplatnit a rozvinout svou autonomii, stejně jako rozvíjet autodeterminovanou motivaci, autoregulaci, metakognitivní strategie, schopnost kritického myšlení aj. Stejně jako jsou rozdílné kognitivní procesy žáků při učení, tak různá je míra ochoty žáků přistoupit na kreativizační snahy (nejen) učitele i proces realizace úkolů a reflexe vybraných dílčích aspektů žákovy tvorby v závislosti na cílech, které reflexí sledujeme. Velmi důležité jsou také metody, jejichž výběr by měl korespondovat nejen s vytyčenými cíli v oblasti rozvoje kreativity (primárně v oblastech výtvarně–vizuální a jazykově–literární, sekundárně v oblasti dramaticko-pohybové a hudební) v propojení s dalšími interdisciplinárními cíli, ale které by měly v co největší možné míře reflektovat poznatky o konkrétních typologických specifických osobnostech žáků. Pro účely tohoto příspěvku jsem vybrala metodu Graphic–Narrative–Embodied Play (GNEP), která protíná výše uvedené 4 umělecké oblasti, stejně jako poskytuje vhodné prostředí pro detekci, definici a následnou kultivaci specifických aspektů žákovy osobnosti v jednotlivých fázích jeho tvůrčí činnosti.

Účel příspěvku: Potřeba rozvíjení kreativity u dětí preprimárního a primárního věku je akcentována v kurikulárních dokumentech po celém světě. Navzdory tomu je řadou autorů plnění této úlohy současnou školou hodnoceno jako nedostatečné či zanedbatelné. Z výzkumů Daceyové a Lennonové (2000, s. 54) vyplynulo, že pouze minimální počet škol přistupuje k inovativnímu pojetí výuky zaměřenému na metody rozvíjení tvořivosti. Podle Gardnera (1991) děti s příchodem do školy ztrácejí své novátorství a v tvořivých činnostech začínají být opatrnější – z účastníků dění se stávají diváci, kteří se bojí smysluplně riskovat. Jistým problémem je také tzv. „usedlé“ učení, při kterém nejsou při výuce uplatňovány všechny smysly žáka. S tvořivostí se spojuje společensky hodnotná originalita, autonomie osobnosti a snaha po seberealizaci (Nakonečný 1998, s. 107). Podle Gardnera (1978) všechny normální děti ovládají umění vytvářet si svou vlastní osobnost. (Gardner 1978, s. 353). Smyslem je tedy prohloubení pohledu na kreativitu jako cíle ke kreativě jako prostředku hlubší kultivace osobnosti. Důraz by měl být kladen také na tzv. malou, každodenní tvořivost, kterou je možné pozorovat v jednacích strategiích jedince, při řešení překážek v běžných životních situacích

vyžadujících improvizaci a tvořivý přístup k problému. Tento druh tvořivosti je zdrojem osobnostního růstu jedince, prostředkem seberealizace a sebeaktualizace. V literatuře je pojmenován jako malá tvořivost – „little c“.

Použité metody: Ve své dlouhodobé výzkumné práci konfrontuji vybrané metody autorské kreativizační edukační strategie Cool Animal School – Learning through joy (CAS) vytvořené na základě mé 15 leté praxe učitelky na 1. st. ZŠ, výsledků výzkumu realizovaného v rámci mé diplomové práce a výsledků předvýzkumu v rámci mé disertační práce s vybranými vnitřními a vnějšími faktory intervencí do procesu rozvoje kreativity a svébytnosti žáků. Tato strategie představuje dynamický soubor kreativizačních metod, které jsou navrženy tak, aby respektovaly individuální potřeby žáků, podnítily autodeterminovanou motivaci pro iniciaci jejich kreativních počinů, optimalizovaly podmínky pro systematickou procesální diagnostiku různých faktorů během jejich tvorby i poskytly podnětné kooperativní prostředí pro její reflexi (viz 12 dílů multimediálního pracovního sešitu: www.coolanimalschool.com). V první fázi předvýzkumu jsem 49 žáků 1. - 5. ročníku pražské ZŠ podrobila na začátku a konci školního roku 2018 – 2019, během něž jsme systematicky pracovali s vybranými metodami této strategie (1 dvouhodinový integrovaný blok týdně v každém ročníku) figurální části Torrancova testu kreativního myšlení (TTCT) za účelem zjištění efektivity těchto metod ve schopnosti rozvíjet kreativitu ve 4 dimenzích tvořivosti: fluence, flexibilita, originalita, elaborace. Výsledky 1. fáze výzkumu potvrdily, že dílčí metody strategie CAS (tedy i metoda GNEP) byly efektivní z hlediska rozvoje kreativity výtvarné, s přesahem do oblastí jazykové, dramatické i hudební (souběžná validita: Torrancův test kreativního myšlení, konsenzuální metoda). Ve 2. fázi předvýzkumu (září 2019 – červen 2020) byla vytvořena zjednodušená testová baterie Myers-Briggs Type Indicator (MBTI), přičemž vycházím především z práce Mikové a Stang, k určení osobnostního typu u 16 dětí 5. ročníku pražské mezinárodní ZŠ, kde jsem působila jako třídní učitelka. Prostřednictvím dotazníku MBTI (modifikovaného pro využití u žáků mladšího školního věku), pozorování (3 dny v týdnu v průběhu celého školního roku) a polostrukturovaných rozhovorů bylo diagnostikováno 16 žáků a byla provedena analýza jednotlivých aspektů jejich práce z hlediska potenciálu a úskalí v dílčích fázích procesu rozvoje kreativity. V tomto příspěvku se zaměřím na jednu z metod, která je velmi efektivní z hlediska poskytnutí žákovi adekvátního prostoru pro uchopení zadaného kreativního úkolu svým jedinečným způsobem, přičemž protíná oblast výtvarnou, jazykovou, dramatickou i hudební. Jedná se o metodu Graphic-Narrative-Embodied Play (GNEP) (Wright, 2010). Tato metoda umožňuje dětem prostřednictvím imaginace, fantazie a představivosti projevit své jedinečné pojetí světa, sebe samého, svůj typ osobnosti, aktuální prožívání i další faktory ovlivňující jejich tvorbu. Důležitou roli zde hraje facilitátor (učitel), který by měl rozumět povaze kreativity, její důležitosti pro rozvoj osobnosti dítěte a toho, jak ji efektivně diferencovaně stimulovat. Ten se citlivou intervencí do žákova tvůrčího procesu zároveň stává spoluautorem jeho díla. Představím zde kazuistiku žáka 1. ročníku ZŠ, ve které analyzuji jednotlivé části jeho tvořivého procesu (přípravy, inkubace, iluminace a verifikace), jak jsou členěny ve Walasově modelu tvořivého procesu (Szobiová, 2004) na základě osobnostních specifík tohoto žáka při práci s touto metodou.

Shrnutí výsledků: Výstupem komplexního výzkumu se smíšeným výzkumným designem (pozorování, rozhovor, dotazník, konsenzuální metoda) v rámci mé disertační práce jsou kazuistiky žáků primární školy analyzované na základě stanovených kritérií, především specifík zvolené metody a jejich přínosů a úskalí pro daný typ žáka. Metody použité v kreativizační strategii Cool Animal School, např. Graphic-Narrative-Embodied Play, byly na základě výzkumného šetření shledány jako efektivní prostředek k poznávání dítěte (nejen) mladšího školního věku skrze jeho tvůrčí činnost. Ta není nahodilou činností, je úzce svázána s celkem duševního života, přičemž se významně uplatňuje úloha představivosti a vnímání. V dětském tvůrčím projevu se odrážejí různé psychologické procesy jako např. kognitivní přístup ke ztvárnění tématu. Projevuje se v něm typ temperamentu a emoční prožívání, v tematické kresbě lze zjistit i způsob nazírání a postoj k určité skutečnosti, např. rodinným vztahům či sebepojetí. Dětský projev je už od nejranějšího věku modifikován duchovní i materiální podnětností prostředí, v němž dítě vyrůstá, tvůrčí proces umožňuje vyjádření jedinečnosti dítěte, je druhem komunikace. Znalost všech těchto faktorů a citlivém naladění se na dítě během jeho tvůrčí činnosti poskytuje jedinečný prostředek pro poznání dítěte v multidimenzionálním kontextu. Metoda GNEP, je-li vedena erudovaným a kompetentním facilitátorem, pro tento proces poskytuje optimální podmínky.

Stručný závěr: V průběhu primárního vzdělávání žáka je princip individualizace a diferenciací uplatňován v posledních letech stále intenzivněji, což má vysoce efektivní vliv na rozvoj jeho svébytnosti i školní úspěšnosti. Jedním z významných nástrojů k rozvoji specifických aspektů žákovy osobnosti je systematický a graduální rozvoj jeho kreativity. Skrze tento proces mohou být detekovány, definovány a reflektovány jedinečné rysy osobnosti tohoto žáka, analyzované například na základě typologie MBTI, Gardnerovy teorie mnohočetné inteligence a poznatků o rozdílných učebních stylech žáka. Tyto specifické rysy žákovy osobnosti mohou být následně kultivovány při využití strategie Cool Animal School, například metody Graphic-Narrative-Embodied Play, jež poskytuje pro tento reciproční proces optimální podmínky.

Klíčová slova: rozvoj kreativity; typologie žáků; primární škola.

Key words: development of creativity; typology of pupils; primary school.

Literatura

- DACEY, J. S., LENNON, K. H. 2000. Kreativita. 1. vyd. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-903-9.
- GARDNER, H., 1999. Dimenze myšlení: Teorie rozmanitých inteligencí. Praha: Portál. ISBN 80-7178-279-3.
- MIKOVÁ, Š., STANG, J.. 2015. Typologie osobnosti u dětí: využití ve výchově a vzdělávání. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0874-7.
- NAKONEČNÝ, M. 1997. Motivace lidského chování. 1. vyd. Praha : Academia. ISBN 80-200-0592-7.
- SZOBIOVÁ, E., 2004. Tvorivosť, od záhady k poznaniu. 2. vyd. Bratislava: Stimul. ISBN 80-88982-72-3.
- WRIGHT, S., 2010. Understanding creativity in early childhood. London: Sage. ISBN 978-1-

84787-525-9.

Kontakt

Mgr. Martina Hrkalová

Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta

Magdalény Rettigové 4, 110 00 Nové Město

Česká republika

Ročník: třetí

Téma dizertační práce: Rozvoj kreativity a svébytnosti v procesech učení u žáka 1. st. ZŠ

Školitel: PhDr. Helena Hejlová, Ph.D.

hrkalovamartina@gmail.com

REALIZÁCIA OUTDOOROVEJ EDUKÁCIE V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ Implementation of outdoor education at the primary level of education

Sofia ŠOLCOVÁ

Predmet príspevku: Predmetom príspevku je outdoorová edukácia, ktorá sa v ostatných deceniách presadzuje v pedagogickej praxi čoraz dôraznejšie. Stáva sa novým trendom vo výučbe väčšiny vyspelých krajín. Definujeme ju ako akademickú disciplínu, vyučovaciu metódu a postup vo výchovno – vzdelávacom procese, ktorý sa realizuje prostredníctvom zážitkového vyučovania. (Nicol 2002). Charakteristickým znakom outdoorovej edukácie je prostredie mimo priestor školy a triedy. Význam outdoorového vzdelávania opisuje Gould (2011) z viacerých pohľadov: Podporuje a rozvíja zdravie a aktívny životný štýl, ponúka možnosť fyzickej aktivity, voľnosti a pohybu, ponúka možnosť harmonicky rozvíjať medziľudské vzťahy a kooperáciu. Podporuje pocit dôvery a spokojnosti, podporuje hlavne deti, ktoré sa učia lepšie cez zážitok a pohyb, ponúka bohaté možnosti pre fantáziu, vynaliezavosť a predstavivosť. Knapp a Woodhouse (2000) opisujú outdoorovú edukáciu, ako výučbu založenú na využívaní prvkov miestneho regiónu, na používaní ekologického, politického a geografického obsahu, ktorý je typický pre danú oblasť. Keďže outdoorová edukácia ponúka rôzne spôsoby, ako žiakom sprostredkovať nové poznatky a vedomosti, predstavuje zaujímavý a progresívny prvok vzdelávania. Outdoorová edukácia vytvára priestor na využitie nadobudnutých poznatkov, ktoré získavajú, overujú a aplikujú v reálnom svete (Cantor 2012).

Účel príspevku: Cieľom príspevku je poukázať na súčasný stav realizácie outdoorovej edukácie a možnosti jej využitia na primárnom stupni vzdelávania. V príspevku vymedzujeme osobitosti outdoorovej edukácie, vysvetľujeme základné pojmy, poukazujeme na význam, dôležitosť a smerovanie outdoorovej edukácie vo vyučovaní na prvom stupni základných škôl. Podstatnú časť príspevku tvorí jeden z čiastkových cieľov dizertačnej práce, ktorou je dotazníkový prieskum súčasného stavu realizácie outdoorovej edukácie na školách. Cieľom dotazníkového prieskumu, bolo zistiť spôsob, frekvenciu realizácie outdoorovej edukácie, priestorovú dimenziu, využívanie metód a didaktických prostriedkov v pedagogickej praxi. Následne spracovať a interpretovať výsledky výskumu.

Použité metódy: Naša dizertačná práca je prioritne zameraná na tvorbu a overenie modelov outdoorovej edukácie v podmienkach primárneho stupňa vzdelávania. Pre účely výskumného zamerania práce sme vytvorili dizajn empirickej časti so stanovením výskumného problému (výskumných otázok) cieľov, hypotéz, úloh, charakteristikou výskumnej vzorky a charakteristikou použitých metód. Pre zisťovanie stavu realizácie outdoorovej edukácie v súčasnej pedagogickej praxi bol použitý dotazník, ktorý patrí medzi jednu z najčastejšie používaných metód vo výskume a používa sa najmä v spoločenských vedách na hromadné zisťovanie faktov, názorov, postojov či preferencií. (Gavora a kol. 2010). Dotazník obsahoval 14 položiek. Z toho 2 položky v dotazníku boli otvorené ďalších 5 položiek bolo uzavretých a ostatné položky boli vytvorené v podobe poradovej hierarchie. Výskum bol realizovaný na začiatku školského roka 2020/2021 prostredníctvom online dotazníka a taktiež v printovej

verzii. Našou snahou bolo získať, čo najväčší súbor respondentov. Výskumnú vzorku pre realizáciu dotazníkového prieskumu tvorilo 42 respondentov. Z toho bolo 34 učiteliek a 8 učiteľov primárneho stupňa vzdelávania. Z celkového počtu respondentov bolo 35 % učiteľov, ktorí mali viac ako 15 ročnú prax. Zo všetkých zúčastnených respondentov bolo 81 % učiteľov, ktorí pracujú v škole, ktorá sa nachádza vo vidieckom prostredí.

Zhrnutie výsledkov: Analýza súčasného stavu outdoorovej edukácie na školách prebiehala z viacerých hľadísk. Pri zameraní sa na pozitívne stránky outdoorovej edukácie za najvýznamnejšie pozitívne faktory outdoorovej edukácie učitelia považovali najmä poskytovanie žiakom kontakt s prírodným svetom, jedinečné skúsenosti s prírodou, počasím a ročným obdobím. Za významný faktor učitelia označili podporu a rozvoj zdravia a aktívneho životného štýlu. Možnosť fyzickej aktivity, voľnosti a pohybu. Pri hodnotení najvýznamnejšej bariéry v realizácii outdoorovej edukácie učitelia označili obmedzenia, ktoré vyplývajú z rozvrhu hodín a z rizika nevhodného počasia. Najmenej významnou prekážkou bola nedostatočná podpora zo strany vedenia školy pre využívanie outdoorovej edukácie. Ak má byť outdoorová edukácia realizovaná na školách, je potrebná podpora v podobe projektov, ktoré poskytujú pomoc vzdelávaci, materiálnu, ale aj finančnú. Pri otázke, či je škola, v ktorej učitelia pracujú zapojená do projektov, ktoré sa zameriavajú na outdoorovú edukáciu, viac ako 40 % učiteľov sa vyjadrilo pozitívne. Konkrétne to bol projekt Change the Grounds, ktorý organizuje Strom života. Druhou najväčšou skupinou bolo 38 % učiteľov, ktorých škola nie je zapojená do žiadneho projektu. Za ďalší kľúčový prvok outdoorovej edukácie považujeme priestorovú dimenziu, preto sme sa zaujímali o možnosti, ktoré učitelia využívajú. Vyjadrili sa, že školský dvor, respektíve okolie školy využívajú v najväčšej miere. Ďalej využívajú prírodné prostredie, náučné parky a lesoparky. Najmenej atraktívne boli pre nich výrobné podniky, strojárne, hutnícke a potravinárske závody. Preferencie vyučovacích foriem využívaných pri realizácii outdoorovej edukácie smerovali k vychádzkam a terénnym pozorovaniam. Pozorovanie, experiment, výklad, rozhovor či zážitkové metódy zvolili učitelia ako najčastejšie využívané metódy, pri ich realizácii v predmetnej edukácii. Za najčastejšie využívané prostriedky učitelia označili hlavne prírodný materiál, prírodu, digitálne technológie, športové pomôcky, ale aj modely, obrázky a zobrazenia. Kvalitná príprava, dostatok času a dostatok námetov, ktoré sú dôležité pri každodennom procese výučby, preto sme chceli zistiť, čo učitelia najčastejšie využívajú a z čoho čerpajú zdroje z oblasti outdoorovej edukácie. Najviac učiteľov uviedlo zdroj internet, dosť skepticky ohodnotili školenia a postgraduálne štúdium, ako možný zdroj pre prípravu modelov outdoorovej edukácie. Za pozitívne vnímame jedno zo zistení, ktoré sa týkalo pomerne vysokého percenta až 57 % učiteľov, ktorí realizujú outdoorovú edukáciu raz do mesiaca, 14 % učiteľov ju realizuje raz do týždňa a ďalších 14 % učiteľov každý deň. Pri autoevalvačnom hodnotení svojich profesionálnych kompetencií pre realizáciu predmetnej edukácie sa hodnotenie učiteľov nachádzalo najčastejšie v strede klasifikačnej stupnice a smerovalo k hodnotám veľmi dobré.

Stručný záver: V odbornej literatúre existuje veľké množstvo prístupov vo vzdelávaní. Všetky sa snažia vytvoriť autentické vzdelávacie podmienky pre žiakov, poskytnúť príležitosti pre učenie sa v súvislostiach, podnecovať záujem o zvýšenie motivácie žiakov,

rozvoj pozorovacích schopností a rozvoj tímovej práce žiakov. Proces realizácie outdoorovej edukácie učiteľmi na primárnom stupni vzdelávania je náročný a plný rozličných bariér, avšak význam a dôležitosť využívania vonkajšieho vzdelávania je neodmysliteľná. Dostatočne precízna príprava a realizácia outdoorového vzdelávania disponuje edukačným potenciálom, ktorý dokáže podporiť komplexný rozvoj osobnosti žiaka.

KLúčové slová: outdoorová edukácia; primárny stupeň vzdelávania; dotazníkový prieskum.

Keywords: outdoor education; primary level of education; questionnaire survey.

Literatúra

- GAVORA, P. a kol., 2010. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. [online].
Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. Dostupné z:
<http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>
- GOULD, T., 2011. *Effective Practice in Outdoor Learning: If in Doubt, Let Them Out!*
London: Featherstone Education.
- NICOL, R., 2002. *Outdoor education: Research topic or universal value?* Journal of
Adventure Education and Outdoor Learning, 2 pp. 29 - 41.
- CANTOR, B. a kol., 2012. *Launching, Managing, and Sustaining an Outdoor School
Program*. Portland: Oregon Community Foundation.
- WOODHOUSE, J. L. a C. E. KNAPP., 2000. *Place-Based Curriculum and Instruction:
Outdoor and Environmental Education Approaches*. Education Resources Information
Center: Charleston.

Kontakt

Mgr. Sofia Šolcová
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
Ročník: druhý

Téma dizertačnej práce: Tvorba a overenie modelov outdoorovej edukácie v podmienkach primárneho stupňa
vzdelávania

Školiteľ: doc. PaedDr. Ján Kancír, PhD.
sofia.solcova@smail.unipo.sk

TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ DOMÁCEHO VZDELÁVANIA Theoretical Resources of Homeschool Education

Zuzana MAJDIŠOVÁ

Predmet príspevku: Domáce vzdelávanie je aktuálne u nás na Slovensku povolené ako jedna z foriem plnenia povinnej školskej dochádzky na prvom stupni základných škôl. Súčasne prebiehajú aktivity smerujúce k povoleniu domáceho vzdelávania aj na druhom stupni. V príspevku o domácom vzdelávaní sa zameriavame na informácie z histórie o vývoji tejto formy vzdelávania na Slovensku a v okolitých krajinách, platným podmienkam domáceho vzdelávania a z dostupných zdrojov uvádzame školy podporujúce domáce vzdelávanie.

Vychádzajúc z Ústavy Slovenskej republiky, ktorá definuje právo na vzdelanie (Ústava Slovenskej republiky, Čl.42), ako aj povinnosti školskej dochádzky, ktorú definuje Školský zákon 245/2008 Z.z. pre Slovensko a Zákon 561/2004 Sb. pre Českú republiku, môžeme položiť základ pre realizáciu vzdelávania v domácom prostredí. V súčasnej dobe má stúpajúcu tendenciu. V tomto príspevku prezentujeme možné formy domáceho vzdelávania a metódy, prostredníctvom ktorých dochádza k jeho realizácii. Pri vymedzení pojmu vychádzame z pomenovania individuálne vzdelávanie, individuálna výuka. V pedagogickom slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s.102) sa okrem iného uvádza aj odkaz na domáce vzdelávanie. V širšom kontexte evokuje učenie, ktoré prebieha v domácom prostredí, napríklad písanie úloh. Ako teda prebieha realizácia domáceho vzdelávania? Aké sú teoretické východiská? Vývoj? Má vlastnú didaktiku? Čo všetko domáce vzdelávanie obnáša? Prečo sa rodičia rozhodujú pre domáce vzdelávanie? Aké sú výhody? Aké úskalnia?

V predmete tohto príspevku sa venujeme aj významovým odtieňom domáceho vzdelávania ako napríklad flexischooling (Beardon, L. in Lawrence, C. 2012, s.14,19), efektívne domáce vzdelávanie (Department for Education, 2019, s.7).

Účel príspevku: Analyzovať dostupné právne dokumenty Slovenskej republiky zaoberajúce sa domácim vzdelávaním. Prezentovať problematiku domáceho vzdelávania. Analyzovať základné teoretické východiská a súvislosti vzdelávania detí mladšieho školského veku v domácom prostredí. Na vybranej vzorke detí a rodičov skúmať podobu domáceho vzdelávania, dôvody pre ktoré si tento spôsob zvolili. Analyzovať získané dáta.

Použité metódy: Obsahová analýza dokumentácie domáceho vzdelávania, komparácia legislatívy, priebehu domáceho vzdelávania a jeho foriem v rámci Slovenskej a Českej republiky. Charakter zamýšľaného výskumu predpokladá uskutočnenie jeho kombinovanej metodológie. Jadro práce, kvalitatívny výskum, bude dotvárať kvantitatívny. Priamym pozorovaním priebehu domáceho vzdelávania budeme sledovať verbálne i neverbálne činnosti zúčastnených, sociálne vzťahy a prostredie (rodinu, klub, okolie). Pri pozorovaní v komunitnej škole, kde je viac aktérov, urobíme videonahrávku a následne podrobné pozorovanie. Základom štruktúrovaného pozorovania (Gavora, P. 2010, Pozorovanie) budú pozorované kategórie, teda javy rovnakých vlastností. Dotazník použijeme ako exploračnú metódu na oboznámenie sa s novým terénom, ako aj na hromadné zistenie faktov, preferencií,

motívov, potrieb a záujmov rodičov. Tieto údaje doplníme priamym pološtruktúrovaným výskumným interview. Po zhromaždení dát ich uložíme do elektronickej databázy, spracujeme do formy tabuliek a grafov. Následne interpretujeme výskumné údaje. Cieľom výskumnej činnosti je prispieť k rozšíreniu odborného poznania o domácom vzdelávaní (jeho kladov i záporov), zmapovanie situácie ohľadne počtu žiakov v domácom vzdelávaní na Slovensku, zaznamenanie dôvodov pre vstup na cestu domáceho vzdelávania, či dôvodov pre návrat detí do škôl, následné sledovanie priebehu ich začlenenia.

Zhrnutie výsledkov: Teoretické východiská ukotvenia domáceho vzdelávania v systéme vzdelávania majú svoje špecifiká. Spôsob realizácie, legalizácie je rôznorodý. Líšia sa aj dôvody, pre ktoré sa rodičia rozhodli vzdelávať svoje dieťa touto formou. Trend domáceho vzdelávania je v súčasnosti na Slovensku stúpajúci. Vznikajú domáce a komunitné školy. Neziskové organizácie a občianske združenia napomáhajú legislatívnym zmenám ohľadne a podávajú pomocnú ruku školám detí v domácom vzdelávaní, ich rodičom a garantom domáceho vzdelávania. Otvorenou otázkou však i naďalej ostáva vzdelávanie na 2.stupni základných škôl.

Stručný záver: Domáce vzdelávanie nie je novým spôsobom vzdelávania, práve naopak, v rôznych formách existovalo po celú dobu histórie ľudstva. Vzťah k nemu bol ovplyvnený situáciou v spoločnosti, kultúrou, tradíciou, spoločensky zdieľanými hodnotami a bol vyjadrením určitého postoja k životu a spoločnosti. Bol odrazom vnímania zmyslu a cieľov vzdelávania (Kostelecká, Y. 2014, s. 3, 67). Predpokladáme, že sa nám teoretickými a v následnej fáze aj empirickými výsledkami podarí obohatiť didaktiku domáceho vzdelávania, a dospieť k možným rizikám i benefítom domáceho vzdelávania.

Kľúčové slová: domáce vzdelávanie; individuálne vzdelávanie; legislatíva; škola; dieťa; rodič.

Keywords: homeschooling; home educatio; legislation; school; child; parent.

Literatúra

- DRGONEC, J., 2019. *Ústava Slovenskej republiky*. Bratislava: Nakladateľstvi C.H. Beck, s.r.o. ISBN 978-80-896-0374-9, s. 1 792.
- LAWRENCE, C., 2012. *Autism and Flexischooling. A Shared Classroom and Homeschooling Approach*. Londýn: Scheffield Hallm University. ISBN 978-1-84905-279-5.
- GAVORA, P. a kol., 2010. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. [online]. Bratislava:Univerzita Komenského, 2010.
Dostupné z: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., a MAREŠ, J., 2009. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-647-6, s. 395.
- KOSTELECKÁ, Y., 2014. Doma nebo ve škole?. *Studia paedagogica*, 19 (1), s. 1 – 18.
- DEPARTMENT FOR EDUCATION, 2019. *Essex Country Council 2019*. [online]. Veľká Británia: Department for Education, 2019. Dostupné z: https://schools.essex.gov.uk/pupils/Education_Access/Pages/Flexi-Schooling.aspx

ZÁKON č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (Školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/12272-sk/zakony/>
ZÁKON č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon). [online]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/skolsky-zakon/cast-3-hlava-1>

Kontakt

Mgr. Zuzana Majdišová

Katolícka univerzita v Ružomberku

Pedagogická fakulta

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

Slovenská republika

Ročník: prvý

Téma dizertačnej práce: Problematika domáceho vzdelávania žiakov mladšieho školského veku

Školiteľ: doc. PaedDr. Tomáš Jablonský, PhD.

zuzana.majdisova768@edu.ku.sk

KATEGORIZÁCIA VYBRANÝCH ZAHRANIČNÝCH PRÍSTUPOV K ROZVOJU TEXTOVEJ PRODUKCIE

Categorization of Selected Foreign Approaches to the Development of Text Production

Iveta ČUCHTOVÁ

Predmet príspevku: V príspevku ponúkame prehľad rôznych zahraničných prístupov, ktoré predstavujú účinné nástroje a postupy rozvoja textovej produkcie v primárnom vzdelávaní. V súlade s cieľmi dizertačnej práce sa príspevok zameriava na štúdie a prístupy z oblasti sociokognitívnych modelov písania a procesových modelov písania (Jakobs, Perrin, 2014). V každom z modelov sme podľa zamerania vytvorili niekoľko kategórií jednotlivých prístupov. V sociokognitívnej oblasti ide napríklad o prístupy zamerané na motiváciu, sebareguláciu, sebareflexiu a hodnotenie, vytvorenie podporného prostredia, interakciu a spoluprácu žiakov a pod. V oblasti procesových modelov písania ide o kategórie ako produkčná úloha, plánovanie, vizualizácia, kontrola a revízia textu, systematické inštruovanie, komplexné programy rozvoja písania a pod.

Účel príspevku: Cieľom príspevku je ponúknuť prehľad zahraničných prístupov v oblasti rozvoja textovej produkcie. Najmä v angloamerickom prostredí registrujeme dlhodobé a systematické výskumy danej problematiky (Graham et al., 2012). Výskumy potvrdzujú, že schopnosť tvoriť text je zložitý a komplexný kognitívny proces (Bracewell, 1980; Flower, Hayes, 1980). Vedie k rozvoju schopnosti vyjadriť svoje myšlienky presvedčivo, pohotovo reagovať v rôznych komunikačných situáciách, čo je vlastnosť, ktorá je v súčasnosti od jedinca čoraz viac žiadaná a cenená. Z kategorizácie jednotlivých prístupov chceme upozorniť na tie, ktoré ponúkajú zaujímavé a inšpiratívne nástroje a postupy na rozvoj textovej produkcie, ktoré by sa dali uplatniť v našom edukačnom prostredí a napomáhali tak rozvoju textovej produkcie u žiakov v primárnom vzdelávaní.

Použité metódy: Pomocou obsahovej analýzy vybraných štúdií prezentujúcich jednotlivé prístupy k rozvoju textovej produkcie a s využitím metódy (otvoreného) kódovania utvárame konceptuálnu základňu skúmanej problematiky.

Zhrnutie výsledkov: Analýzou vybraných zahraničných prístupov k rozvoju textovej produkcie sme odhalili spoločné znaky, na základe ktorých sme tieto prístupy mohli rozdeliť do jednotlivých kategórií. Pre systém otvoreného kódovania sme vymedzili niekoľko vybraných konceptov danej problematiky, na základe ktorých sme prístupy kategorizovali. Išlo napríklad o koncepty ako motivácia, interakcia žiakov, povzbudzovanie, téma, čas na písanie, inštrukcie, stratégie, individuálna podpora, kreatívne aktivity, žáner, proces tvorby, grafické pomôcky, mnemotechnické pomôcky, technológie, revízia, hodnotenie, sebahodnotenie, sebakontrola, spolupráca, stanovenie cieľa, voľné písanie, pravopis, gramatika a pod.

Stručný záver: Kategorizácia jednotlivých prístupov v oblasti rozvoja textovej produkcie žiakov mladšieho školského veku môže byť východiskom pre ďalšie skúmanie tejto

problematiky aj na Slovensku. Vďaka vymedzeniu jednotlivých kategórií je možné exaktnejšie identifikovať a opísať kľúčové smery a tendencie podnetné pre pripravovaný vlastný výskum. Príspevok môže byť prínosom nielen pre realizáciu vlastného výskumu, ale aj vo vzdelávaní, konkrétne v adresnejšie zameranej podpore pre začínajúceho pisateľa.

Kľúčové slová: prístupy v oblasti textovej produkcie; kategorizácia prístupov; sociokognitívne modely písania; procesové modely písania.

Key words: approaches in the field of text production; categorization of approaches; sociocognitive models of writing; process models of writing.

Literatúra

- BRACEWELL, R. J., 1980: Writing as a cognitive activity. *Visible Language*, 14, pp. 400 – 422.
- FLOWER, L., HAYES, J., 1981: A Cognitive Process Theory of Writing. *College Composition and Communication*, 32, pp. 365 – 387.
- GRAHAM, S., McKEOWN, D., KIUHARA, S., HARRIS, K. R., 2012: A meta-analysis of writing instruction for students in the elementary grades. *Journal of Educational Psychology*, 104 (4), pp. 879 – 896.
- JAKOBS, E. M., PERRIN D., 2014. *Handbook of Writing and Text Production*. Berlin/Boston: De Gruyter.

Kontakt

Mgr. Iveta Čuchtová
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
Ročník: druhý
Téma dizertačnej práce: Rozvíjanie textovej produkcie žiaka v primárnom vzdelávaní
Školiteľ: doc. PaedDr. Martin Klimovič, PhD.
iveta.cuchtova@smail.unipo.sk

D

ÚROVEŇ ROZVOJA KOMUNIKAČNÝCH KOMPETENCIÍ U VYBRANÝCH DETÍ S PORUCHOU SLUCHU²

**The level of development of communication competencies in selected children with
hearing impairment**

Miroslava TOMÁŠKOVÁ

Predmet príspevku: V pedagogike sluchovo postihnutých sa oblasť hodnotenia komunikácie detí a žiakov s poruchou sluchu realizuje so zameraním na rozličné komunikačné formy. Pozornosť sa venuje nielen diagnostike hovoreného jazyka (HJ), ale aj posunkového jazyka (PJ). Je nutné, aby sme vychádzali z podrobnej diagnostiky komunikácie v celej škále komunikačných foriem. Preto v oblasti tvorby diagnostických nástrojov je špecifickou oblasťou tvorba takých, ktoré hodnotia obe modalities jazykov od raného po mladší školský vek, aby sme mohli sledovať pokroky a jazykovú preferenciu detí a žiakov. Novou možnosťou v našich podmienkach je použitie poľského diagnostického nástroja Karta na hodnotenie komunikačného správania dieťaťa s poruchou sluchu (z poľ. KOZK, Krakowiak, Panasiuk, 1995 in Krakowiak, 2012), ktorý sme v rámci našej dizertačnej práce preložili, upravili a overili na vybranej výskumnej vzorke. Prostredníctvom použitia KOZK sme zisťovali aktuálnu úroveň, jazykovú preferenciu a sledovali pokrok v komunikačnom vývine detí s PS v oblasti hovorenej komunikácie (HK), ale aj v oblasti mimiky, gest a posunkov (MGP). Výskum sme realizovali na vzorke 16 participantov s PS v rámci celého územia Slovenskej republiky od raného po mladší školský vek. Výskumná vzorka je veľmi heterogénna a výsledky výskumu sú rozsiahle, preto predmetom príspevku sú čiastkové výsledky zamerané na príklady vybraných participantov a ich individuálny rozvoj komunikačných kompetencií so zreteľom na pokrok po určitom čase. Výsledkom hodnotenia je prehľad individuálnych komunikačných stratégií dieťaťa/žiaka a definovanie stavu aktuálnych možností v danej oblasti, prípadne rozpoznanie oblastí vo vývine, ktorým je potrebné venovať zvýšenú pozornosť. Získané čiastkové výsledky poukazujú na dôležitosť dodržiavania princípu 1-3-6 v starostlivosti o túto skupinu detí a žiakov, a benefity využívania posunkovej komunikácie od raného veku dieťaťa.

Účel príspevku: Teoretické východiská, aj zahraničné výskumy zamerané na diagnostické nástroje nás priviedli k formulovaniu výskumného problému, ktorým je zisťovanie úrovne komunikácie a individuálny rozvoj komunikačných kompetencií detí a žiakov s PS na vybranej výskumnej vzorke. Cieľom výskumu je vybrať a overiť diagnostický nástroj, ktorý hodnotí komunikáciu detí a žiakov s PS v rôznych komunikačných formách. Príspevok je ďalej zameraný na čiastkový cieľ, ktorým je vyhodnotiť aktuálny stav komunikačných kompetencií, jazykovú preferenciu a pokrok vo vývine komunikačných kompetencií vybraných detí a žiakov s PS v ranom a v mladšom školskom veku prostredníctvom diagnostického nástroja KOZK. Participantov sme vybrali cielene, nakoľko sme chceli

² Príspevok je jedným z výstupov grantového projektu KEGA 049UK-4/2019 Možnosti a limity integrovaného/inkluzívneho vzdelávania žiakov so zmyslovým postihnutím.

poukázať na možnosť použitia KOZK v rámci rediagnostiky v troch hodnoteniach a sledovanie pokroku vo vývine.

Použité metódy: Zvolili sme zmiešaný dizajn výskumu a longitudinálny výskum. Výskumná vzorka/kohorta pozostáva zo 16 participantov s PS z celého územia Slovenskej republiky z 15 počujúcich rodín. Participantí majú percepčnú poruchu sluchu, bez ďalšieho pridruženého postihnutia. Cielene sme vybrali 2 participantov s PS v ranom a mladšom školskom veku, so strednou a ťažkou percepčnou stratou sluchu. Na zber potrebných údajov sme zvolili niekoľko metód zberu a k tomu prislúchajúce výskumné nástroje, t.j. dotazník pre rodinu, riadené interview s rodičom, diagnostický nástroj KOZK, Škála zrozumiteľnosti reči. KOZK bol počas výskumu použitý 2-3x. Výskum prebiehal dlhodobo od júna 2018 do apríla 2020. Výsledky boli priebežne spracovávané a komunikované s rodinami detí s PS.

Zhrnutie výsledkov: KOZK má stanovený vlastné spôsoby hodnotenia, dané autorkami. Pre každé dieťa sa vypočítala dosiahnutá úroveň komunikačného správania a jazyková preferencia prostredníctvom matematických výpočtov a výsledky sa graficky znázorňujú do kruhového diagramu. Získané údaje sme spracovali zvlášť pre každé dieťa/žiaka. Rozhovor sme obsahovo analyzovali na základe nahrávok, doslovného transkriptu a vytvorili sme komparáciu názorov. Výsledky participantov sú heterogénne a úroveň dosiahnutých komunikačných schopností je tiež rozličná v závislosti od viacerých faktorov, na základe ktorých výsledky môžeme interpretovať. Dôležité bolo zachytiť celý súbor stratégií komunikačného správania v hovorenej komunikácii, ako aj v oblasti mimiky, gest a posunkov. Z výsledkov oboch participantov vyplýva, že pokrok vo vývine komunikácie je zreteľný v oblasti HK, ako aj v oblasti MGP vo všetkých kategóriách, ktoré KOZK sleduje, pričom nadväzujú kontakt s okolím. V jazykovej preferencii obaja participantí preferujú HJ napriek tomu, že dokážu komunikovať na rôznej úrovni v závislosti od veku a iných faktorov aj prostredníctvom posunkovej komunikácie. Z výsledkov tiež vyplýva, že používanie posunkov, včasné nastavenie načúvacích prístrojov, odborná starostlivosť má pozitívny vplyv na rozvoj hovoreného jazyka aj u detí s ťažšími stupňami strát sluchu.

Stručný záver: KOZK ako diagnostický nástroj je prospešný pre hodnotenie aktuálnej úrovne dieťaťa s PS a sledovanie pokroku, respektíve regresi vo vývine, na čo vplyva množstvo iných faktorov, teda musíme brať do úvahy aj výsledky z iných diagnostík. Na základe príkladov dvoch participantov sme demonštrovali, že vývin podlieha neustálym zmenám u detí v rôznych vekových kategóriách, a preto si myslíme, že surdologopedické ponímanie hodnotenia komunikácie, na ktorom je KOZK postavený, je vhodné aj pre slovenské podmienky, pretože nám pomáha zmapovať silné a slabé stránky dieťaťa v rozličných komunikačných formách. Prvýkrát sme sa zamerali hlbšie aj na oblasť posunkovej komunikácie. Rozvoj komunikácie je ovplyvnený rôznymi činiteľmi, ako preferovaná forma komunikácie v rodine, používaná sluchová pomôcka, biologický a sluchový vek, vek začatia odbornej starostlivosti. Nami realizovaný výskum má svoje možnosti a limity, keďže sme výsledky získali na špecifickej výskumnej vzorke detí s PS počujúcich rodičov. Do budúca je potrebné rozšíriť nielen výskumnú vzorku ale aj rozšíriť spoluprácu s odborníkmi z dôvodu objektívneho zhodnotenia a komparovať možnosti využitia KOZK v našich podmienkach, ale

získať aj väčší prehľad o komunikácií slovenských detí a žiakov s PS. Preto nami prezentované čiastkové výsledky slúžia ako základ pre ďalšie výskumy v tejto oblasti.

KLúčové slová: porucha sluchu; hodnotenie komunikácie; hovorený jazyk; posunkový jazyk; diagnostický nástroj.

Key words: hearing impairment; communication assessment; spoken language; sign language; diagnostic tool.

Literatúra

- KRAKOWIAK, K., 2012. *Dar języka*. Lublin: Wydawnictwo KUL. ISBN 978-83-7702-527-7.
- LECHTA, V., 2000. *Symptomatické poruchy reči*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-223-1395-5.
- TOMÁŠKOVÁ, M., 2018. Hodnotenie úrovne komunikácie podľa poľského diagnostického nástroja KOZK. In: *Teória a praxeológia výchovnej a komplexnej rehabilitácie: Zborník vedeckých príspevkov*. 1.vyd. Brno: MSD, s. 456-474. ISBN 978-80-7392-286-3.
- TOMÁŠKOVÁ, M., TARCSIOVÁ, D. 2017. Možnosti diagnostiky komunikácie u jednotlivcov so sluchovým postihnutím s užším zameraním na posunkový jazyk. In: *Paedagogica Specialis*. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava. ISBN 978-80-223-171-53.

Kontakt

Mgr. Miroslava Tomášková, PhD.
Univerzita Komenského v Bratislave
Pedagogická fakulta
Ústav špeciálnopedagogických štúdií
Račianska 59, Bratislava, 83104
Slovenská republika
Ročník: tretí

Téma dizertačnej práce: Hodnotenie komunikačných kompetencií detí a žiakov s poruchou sluchu
Školiteľ: prof. PaedDr. Darina Tarcsiová, PhD.
e-mail: tomaskova23@uniba.sk

DIAGNOSTIKA KOMUNIKAČNÍCH SCHOPNOSTÍ OSOB S KOMBINOVANÝM POSTIŽENÍM

Communication Abilities Diagnostics of Persons with Multiple Disabilities

Pavla ŠUSTEROVÁ

Předmět příspěvku: Komunikační schopnost umožňuje člověku participovat na celé řadě společenských procesů. Úroveň této participace je ovlivňována vnějšími i vnitřními faktory, do kterých se zcela zásadně promítá přítomnost závažného zdravotního postižení (Kopečný, 2004). Potřeba komunikovat je u osob s kombinovaným postižením, které nemohou komunikovat verbálně, zcela totožná jako u osob s intaktními komunikačními kompetencemi. Alternativní a augmentativní komunikace (AAK) je oblast klinické praxe, která se pokouší kompenzovat tyto symptomatické poruchy narušené komunikační schopnosti a umožnit tak osobám s poruchami komunikace účinně se dorozumívát a reagovat na podněty ve svém okolí (Šarounová, 2014).

V české odborné literatuře lze nalézt pouze sporadické množství publikací a výzkumných šetření, které by se touto oblastí zabývaly. V současné době neexistuje v České republice žádný systém klasifikace a hodnocení komunikačních kompetencí pro osoby s kombinovaným postižením, které využívají formy AAK. V zahraničí je této oblasti věnována větší pozornost. V roce 2011 vznikla v USA výzkumná studie *Developing and validating the Communication Function Classification System for individuals with cerebral palsy*, jejíž cílem bylo klasifikovat funkčnost komunikace jedinců s mozkovou obrnou. V rámci klasifikace se je hodnocen každodenní komunikační výkon jedince s tímto kombinovaným postižením do jedné z pěti úrovní. Tato klasifikace je přeložena do několika světových jazyků, přičemž česká úprava doposud nevznikla. Z toho důvodu je jedním z cílů výzkumného šetření právě modifikace CSFC klasifikace pro českou praxi.

Účel příspěvku: Hlavním cílem výzkumného šetření je vytvoření systému diagnostiky a klasifikace komunikačních kompetencí u osob s kombinovaným postižením. Diagnostický materiál se bude zaměřovat především na funkční komunikaci v běžném životě, přičemž způsob komunikace nebude v diagnostice striktně definován. Diagnostika bude respektovat jakékoli formy funkční komunikace a jejich případné kombinace. Dílčím cílem výzkumného šetření bude podrobná analýza odlišností jednotlivých forem AAK v souvislosti s typem a závažností postižení. Cílovou skupinou výzkumného šetření budou osoby s kombinovaným postižením ve školním věku (zejm. osoby s mozkovou obrnou, osoby s Downovým syndromem nebo osoby s vzácným genetickým onemocněním).

Použité metody: Výzkumné šetření bude pojato jako smíšený výzkum. V první fázi budou data sbírána pomocí strukturovaného dotazování podle předem daného diagnostického materiálu. Na základě výsledků z první fáze bude v další fázi zkoumán vztah mezi komunikačními kompetencemi, používanou metodou AAK, hrubou motorikou, manuálními schopnostmi a smyslovým vnímáním probandů.

Shrnutí výsledků: Systém klasifikace komunikačních kompetencí u osob s kombinovaným postižením bude umožňovat identifikovat problematické oblasti v pragmatické rovině komunikace u konkrétních jedinců. Tyto oblasti se stanou podkladem nejen pro cílenou terapii v rámci rehabilitace (ve školním prostředí, ve zdravotnické či sociální instituci), ale i pro systematickou práci v domácím prostředí.

Stručný závěr: Tato paralelní a systematická péče bude vést u osob s kombinovaným postižením k usnadnění možnosti komunikace, jejího maximálního rozvoje, a tedy i schopnosti dorozumívat se a přiblížit se tak majoritní společnosti.

Tento výstup vznikl v rámci projektu č. 832120 s názvem *Alternativní a augmentativní komunikace jako prostředek komunikace osob s kombinovaným postižením* řešeného v roce 2020 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy z prostředků Grantové agentury UK.

Klíčová slova: AAK; funkční komunikace; CFCS; kombinované postižení.

Key words: AAC; functional communication; CFCS; multiple disabilities.

Literatura

HIDECKER, MARY JO COOLEY, 2011. Developing and validating the Communication Function Classification System for individuals with cerebral palsy. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 53 (8), s. 704-710. ISSN 0012-1622.

KOPEČNÝ, P., 2014. *Logopedická intervence u osob se zdravotním postižením ve věku mladé dospělosti*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-7339-5.

ŠAROUNOVÁ, J., 2014. *Metody alternativní a augmentativní komunikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0716-0.

Kontakt

Mgr. Pavla Šusterová

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Magdalény Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Česká republika

Ročník: druhý

Téma dizertační práce: Alternativní a augmentativní komunikace jako prostředek komunikace osob s kombinovaným postižením

Školitel: doc. PhDr. Kateřina Hádková, Ph.D.

sustepav@seznam.cz

ROZVOJ INTRAVERBÁLŮ U CHLAPCE S DIAGNÓZOU PAS NA ZÁKLADĚ FUNKČNÍ ANALÝZY JAZYKA

Intraverbal development based on functional language analysis in a boy with autism spectrum disorder diagnosis

Radka HÁJKOVÁ

Předmět příspěvku: Předmětem příspěvku je představení funkční analýzy jazyka se zaměřením na rozvoj intraverbálního chování, jehož způsob výuky je demonstrován na kazuistice chlapce s diagnózou poruchy autistického spektra (PAS). Jedná se aktuální téma zejména v oblasti speciální pedagogiky, která se stále častěji potýká s dětmi s poruchou komunikace. Nesprávné postupy učení, špatná sekvence při volbě verbálních cílů a neznalost behaviorálních principů vede k učení nefunkčních dovedností, díky kterým děti ve speciálních školách, ale i děti inkludované v běžných základních školách, selhávají častěji, než by bylo nutné (DiPuglia, 2018).

Funkční analýza jazyka dle B.F. Skinnera (1965) je základním kamenem práce při rozvoji verbálního chování u dětí s diagnózou PAS. I když se jedná o značně historickou publikaci, poznatky z ní jsou stále uplatňovány při práci s dětmi s touto (nebo i jinými diagnózami). Chování je všechno chování člověka, které má sloužit ke komunikaci, ať již probíhá formou slov, znaků, gest, nebo třeba výměnným kartičkovým systémem (PECS) (Vargas, 2009). Dle analýzy B. F. Skinnera má každé slovo v jazyce nějakou funkci a dle toho můžeme jazyk rozdělit na jednotlivé jazykové operandy. Mezi základní operandy patří mandy, takty, receptivní instrukce či identifikace, motorická imitace, echoické reakce a intraverbály (Cooper, 2014). Intraverbály jsou pokročilé komunikační reakce, při kterých má dítě dostatečný repertoár výše zmíněných operandů a je schopno reagovat na podněty mluvčího (druhé osoby) (Sundberg, 2008). Podle funkční analýzy jazyka je intraverbál evokován verbálním diskriminujícím stimulem (př. větou: „Jaké zvíře mňouká?“), který se ovšem nepochybně neliší od vyprodukované odpovědi (př. odpovědi: „Kočka.“). Stimul, který slovo kočka vyvolal, má úplně jiný tvar i formu, než odpověď samotná. Do intraverbálů můžeme řadit doplňování nedokončených vět (něco co mňouká je...), odpovědi na otázky (viz. příklad výše), vyjmenovávání kategorií (př. řekni mi všechna zvířata, která znáš) až po tvorbu webbingových map (kde dítě pružně reaguje na sadu otázek, které spolu nějakým způsobem souvisí). Toto vše je možné až při silném repertoáru předchozích dovedností, bez kterého by intraverbály byly jen uměle naučenou dovedností (Meadows, 2011). Pokročilé intraverbální chování je většinou cílem a vyvrcholením při práci na rozvoji verbálního chování. U typicky se vyvíjejících dětí se první intraverbály objevují již mezi 18 – 24 měsícem života (Sundberg, 2008).

U jedinců s diagnózou PAS je však rozvoj intraverbálů často opožděn, nebo se v jejich verbálním chování nevyskytuje vůbec, a to i ve chvíli, kdy mají dostatek taktů, mandů i receptivních instrukcí. Přitom právě intraverbály jsou součástí každodenní komunikace všech jedinců a jsou nedílnou součástí běžné komunikace.

Účel příspěvku: Cílem příspěvku je popsat teoretické pozadí intraverbálů a představit metodiku (sekvenční nastavení cílů) při učení intraverbálů, kterou budeme demonstrovat na níže zmíněné kazuistice.

Použité metody: V příspěvku využíváme pro demonstraci výuky intraverbálů kazuistiku devítiletého chlapce s diagnózou PAS, který se vzdělává pomocí ABA přístupu. Před třemi roky se v jeho repertoáru vyskytovalo jen 10 intraverbálních reakcí (odpověděl na otázku ohledně svého jména a doplnil pár nekončených vět). Postupným budováním dovedností v ostatních operandech jsme před rokem začali s intenzivní výukou intraverbálů, které předcházelo získávání dovedností zejména v oblasti reakce posluchače na základě funkce, znaků a třídy věcí (LRFFC). Chlapec se začal velice rychle i spontánně učit nové intraverbály, v současné chvíli má přes 500 intraverbálů, které aktivně využívá a každý týden se průměrně naučí 5-10 nových slov v tomto operandu. Zvládá vyjmenovat minimálně 7 zástupců v 37 kategoriích a pružně reaguje na měnící se otázky. Dle vyhodnocení VB-mapp (Sundberg, 2008) je nyní na vývojové úrovni pětiletého dítěte.

Shrnutí výsledků: Při správném nastavení programu rozvoje verbální chování můžeme u dítěte s PAS pozorovat enormní nárůst dovedností i v náročných oblastech, jako jsou intraverbály. Chlapec byl schopen během tří let výuky dohnat tři roky jazykového vývoje normálně se vyvíjejícího dítěte, i když ve svých prvních šesti letech života nedělal pokroky skoro žádné. Znalost ABA programování se ukazuje jako nezbytná dovednost pro speciální pedagogy, kteří chtějí funkčně pracovat na rozvoji verbálního chování u dětí s PAS.

Stručný závěr: Předkládáme kazuistiku chlapce, který byl schopen díky postupnému budování jazykového repertoáru dohnat několik let jazykového vývoje, který byl u něj opožděn kvůli diagnóze PAS. Popisujeme zde funkční analýzu jazyka a vývojový sled programů na rozvoj verbálního chování, který u chlapce přinesl výsledky při rozvoji jeho komunikace.

Klíčová slova: funkční analýza jazyka; intraverbály; aplikovaná; behaviorální analýza; verbální chování.

Key words: functional language analysis; intraverbal; applied behavior analysis; verbal behavior.

Literatura

- COOPER O. G., HERON T. E. a HEWARD W. L. 2014. *Applied Behavior Analysis* - 3rd Edition. The Ohio State University, Pearson.
- DIPUGLIA, A. 2018. *Aplikovaná behaviorální analýza – podpora dětí s PAS ve školním a domácím prostředí* [přednáška]. Brno: Pedagogická fakulta MU, 12.–14. 10. 2018 – nepublikovaná přednáška.
- MEADOWS, T. 2011. Teaching intraverbals: How and When? In: *I love ABA, 2011*. Dostupné z: <https://www.iloveaba.com/2013/06/teaching-intraverbals-how-when.html>
- SKINNER, B. F. 1965. *Science and human behavior*. New York, NY: The Free Press.

SUNDBERG, M. L. 2008. *Verbal behavior milestones assessment and placement program.*

Concord, CA: AVB Press.

VARGAS, J. S. 2009. *Behavior analysis for effective teaching.* New York: Routledge.

Kontakt

Mgr. Radka Hájková

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Žižkovo nám. 5, 779 00 Olomouc

Česká republika

Ročník: třetí

Téma dizertační práce: Vzdělávací program aplikované behaviorální analýzy jako kategorie dalšího profesního
vzdělávání v ČR

Školitel: Doc. PhDr. Irena Plevová, Ph.D.

radka.hajkova@upol.cz

VIRTUÁLNÍ KOMUNIKACE DĚTÍ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

Virtual communication of children with special educational needs

Lenka NOVÁKOVÁ

Předmět příspěvku: „Internet jako takový je bezpečný, nebezpeční jsou na něm jen lidé.“
(Beastess, 2016, s. 36)

Žijeme v době kdy se kyberprostor stal doslova fenoménem dnešní doby a stává se nedílnou součástí života napříč všech věkových kategorií. Internet se stal pro věkovou kategorii adolescentů významným komunikačním kanálem, poskytuje zábavu a sociální interakci. Komunikace je v obecném pojetí „proces sdělování/vyměňování významů, který má nějakého autora (kdo), nějaký obsah (co), nějakého příjemce (komu), formu (jak), dopad (s jakým účinkem), nějakou motivaci (proč) a nějaký cíl.“ (Buchčík, 2010, s. 41) Na základě obecného vymezení termínu komunikace, lze komunikaci virtuální charakterizovat jako proces sdělování, vyměňování či předávání informací, ke kterému dochází za pomoci prostředků technologie v kyberprostoru.

Avšak právě touto cestou je velmi snadné někomu ublížit, neboť právě soukromí uživatelů internetu je dotčeno nejvíce. Tato problematika je aktuálním tématem z pohledu různých vědných disciplín a je jí věnováno čím dál více pozornosti. Příspěvek je zacílen na virtuální komunikaci adolescentů, se zaměřením na adolescenty se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP), neboť právě tato věková kategorie je riziky internetu ohrožena nejvíce.

Příspěvek přináší pohled na realizované výzkumné šetření, které bylo realizováno na vzorku 144 žáků osmých a devátých tříd dvou vybraných základních škol, věkové rozmezí je limitováno hranicí 13 – 15 let. Výzkum byl realizován za pomoci nestandardizovaného dotazníkového šetření.

Účel příspěvku: Účelem je poukázat na specifika ve vnímání a chování adolescentů v prostředí internetu u dětí intaktních a se speciálními vzdělávacími potřebami, s ohledem na prevenci.

Pro realizaci kvantitativního výzkumného šetření formulovány tyto hypotézy:

H1: Předpokládáme, že si jsou žáci se SVP vědomi možných hrozeb kyberprostoru a virtuální komunikace ve stejné míře, jako žáci intaktní.

H2: Předpokládáme, že prevence působí na žáky se SVP ve stejné míře jako na žáky intaktní.

Použité metody: K získávání dat bylo zvoleno kvantitativní výzkumné šetření, které Chráska definuje (2016, str. 11) jako „[...] záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.“ Data byla získávána metodou dotazníkového šetření.

Cílová skupina pro realizované výzkumné šetření jsou žáci 8. a 9. tříd, ve věkové kategorii 13 – 15 let. Do výzkumu se zapojily dvě základní školy, nacházející se v kraji Moravskoslezském a kraji Olomouckém. Z celkového počtu respondentů byl výzkumný vzorek zastoupen 93 žáků intaktních a 51 žáků se SVP.

Shrnutí výsledků: Získaná data byla zpracována metodou deskriptivní a následně induktivní statistiky. Analýzou zjištěných dat bylo zjištěno, že internet zaujímá přední místo ve způsobu trávení volného času dospívajících, způsob trávení volného času formou zájmové činnosti je u adolescentů nízká. Dále bylo zjištěno, že pro žáky se SVP je virtuální komunikace v mnoha ohledech považována za vhodnější, jakož i významnost internetu. Chování v kyberprostoru lze považovat s ohledem na sdílení osobní údajů, nebo komunikaci přes internet za rizikové. V mapování oblasti prevence, bylo analýzou dat zjištěno, že je tato oblast v několika ohledech podceňována – nedostatečný zájem rodičů o aktivity strávené na internetu, přístup rodičů k počítači/notebooku, nedůvěra ve vzdělávací instituci a za stěžejní lze považovat zjištění nižšího informačního zisku u žáků se SVP z realizovaných preventivních opatření. Zelinková (2003) upozorňuje, že u jedinců se SPU je patrné oslabení řeči ve všech jazykových rovinách. Pro žáky se SVP se pak může internet stát místem, kde se cítí jistěji, avšak o to více je potřeba v praxi dbát na významnost patřičně aplikovaného preventivního opatření. Stanovené hypotézy byly ověřovány statistickou metodou pro analýzu nominálních dat a to pomocí funkce CHITEST v Microsoft Excel. Vytyčené hypotézy se nepotvrdily.

Stručný závěr: Vnímání rizik kyberprostoru u adolescentů intaktních a se SVP se liší, jakož i působící prevence na předmětné zkoumané skupiny. Jelikož se jedná o skupinu žáků vyžadující určitý stupeň podpory ve výuce, je potřeba rovněž dbát a optimálně nastavit také působící preventivní opatření.

Klíčová slova: virtuální komunikace; žák se speciálními vzdělávacími potřebami; vývojové období adolescence; prevence.

Key words: virtual communication; pupil with special educational needs; developmental period of adolescence; prevention.

Literatura

BEASTEES, 2016. *Osamělost, aneb, Kolik máte přátel na facebooku*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5478-9.

BUCHTÍK, M., 2010. *O lidech na blízko i na dálku: vzdělávací a zážitkový projekt o Internetu: metodika projektu LiveOnLine*. Praha: Powerprint. ISBN 978-80-87415-01-6.

CHRÁSKA, M., 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2.vyd. Praha: Grada. ISBN 97880-247-5326-3.

ZELINKOVÁ, O., 2003. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-800-7.

Kontakt

Mgr. et. Mgr. Lenka Nováková

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Žižkovo nám. 951, 779 00 Olomouc

Česká republika

Ročník: první

Téma dizertační práce: Specifika komunikačních kompetencí žáků se specifickými poruchami učení v prostředí
základní školy

Školitel: prof. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

lenuskanovakova@seznam.cz

E

FENOMÉN INAKOSTI V OBRAZOVO-TEXTOVOM NARATÍVE The phenomenon of otherness in the pictorial-text narrative

Simona BALOGOVÁ

Predmet príspevku: Kľúčovým pojmom príspevku je pojem inkluzívna literatúra, ktorý úzko súvisí s inkluzívnym vzdelávaním a v západnej kultúre je už solídne spracovaný. V literárnej vede na Slovensku je však vo veľkej miere novinkou, hoci v posledných rokoch vychádza u nás veľké množstvo knižných titulov (hlavne prekladových), ktoré naplňajú pojmovú podstatu tohto typu „literatúry pre všetkých“. K záujmu o problematiku inklúzie nás viedlo viacero impulzov: postavenie problému ľudskej odlišnosti a znevýhodnenia v súčasnej sociálnej paradigme, fakt, že spoločnosť stále nie je dostatočne vyspelá a pripravená akceptovať inakosť a pozerat' sa na ňu ako na súčasť sveta, v ktorom žijeme, a knižný trh, na ktorý sa dostávajú publikácie, ktoré o tejto téme hovoria nie len priamo, ale aj metaforickým spôsobom. Pod pojmom inkluzívna literatúra rozumieme umelecky kreované texty, ktoré v širokom životnom kontexte tematizujú ľudskú inakosť, teda znaky charakteristické pre určitý typ zdravotného alebo sociálneho znevýhodnenia. Úlohou takejto literatúry má byť vzájomné porozumenie a tolerancia. Do okruhu týchto publikácií patria aj špeciálne publikácie typu obrazovo-textových kníh, ktoré sa vzhľadom na malý rozsah textu v porovnaní s ilustráciou môžu na prvý pohľad javiť ako ľahké čítanie pre deti. Ich náročnosť však spočíva jednak vo vysokej metaforickosti vyjadrenia, jednak v tematizovaní existenciálnych problémov, resp. intímnych pocitov človeka. Sú to spravidla publikácie s vysokou umeleckou hodnotou, ktoré svojou metaforikou podnecujú imagináciu recipienta. Majú teda vysokú potenciú smerom k simultánnemu rozvoju estetickej i prosociálnej citlivosti žiakov.

Účel príspevku: V súvislosti s aktuálnou snahou o dosiahnutie inkluzívnej spoločnosti a inkluzívneho vzdelávania, taktiež so snahou minimalizovať predsudky našej spoločnosti voči znevýhodneným jedincem, považujeme za veľmi dôležité reagovať na tento stav hľadaním vhodných stratégií na prijatie a porozumenie inakosti prostredníctvom literárneho diela, ktoré pôsobí nielen na kognitívno-rationálnu, ale aj na emočno-imaginatívnu sféru ľudskej osobnosti. Je teda efektívnym prostriedkom pri formovaní spoločensky žiaducich postojov k ľudskej inakosti. Cieľom nášho príspevku je **zistiť, ako deti mladšieho školského veku recipujú inakosť v obrazovo-textovom type inkluzívnej literatúry.**

Počas výskumu sme teda sledovali, ako sa naše nadobudnuté teoretické poznatky odrážajú v praxi, ako deti recipujú inakosť v metaforickom zobrazení, ako ju chápu a vnímajú, aký postoj k nej zaujímajú.

Použité metódy: Vo výskume uplatňujeme kvalitatívnu metodológiu, ktorá vychádza zo stanoviska, že „realita je sociálne konštruovaná“, čo znamená, že každý človek si ju definuje a interpretuje pre seba a podľa seba, a to v závislosti od situácie, prostredia, podmienok atď. (Gavora 2006, s. 15). Na základe obsahovej analýzy vybraného literárneho diela bol vytvorený **výskumný nástroj**. Ide o modelovú edukačnú jednotku, prostredníctvom ktorej sme zisťovali recepciu obrazovo-textového naratívu Kataríny Macurovej *Lily a Momo*.

Recepciu naratívu žiakmi štvrtého ročníka sme skúmali z viacerých perspektív, aby sme zabezpečili komplexnosť skúmania danej problematiky a validitu a kredibilitu výskumu. Pracovali sme tiež s metódou *participačného pozorovania*, počas výskumu sme viedli *neformálne rozhovory* so skúmanými participantmi a taktiež *pološtrukturované interview*. Zamerali sme sa aj na *analýzu detských produktov*, ktoré boli tvorené na náš podnet za účelom získania informácií o žiackej recepcii inakosti.

Zhrnutie výsledkov: Cieľom výskumnej jednotky bolo zistiť, ako recipujú deti mladšieho školského veku metaforu inakosti v obrazovo-textovom naratíve *Lily a Momo*. Tento cieľ sme sa snažili naplniť prostredníctvom modelovej edukačnej jednotky, ktorá pozostávala z troch fáz – recepcia inakosti žiakmi pred, počas a po čítaní textu. Analýza získaných dát ukazuje, že dieťa mladšieho školského veku je schopné recipovať metaforicky stvárnenú inakosť v obrazovo-textovom naratíve, avšak detské ponímanie inakosti je zamerané len na nápadné fyzické znaky, ako sú výška, váha, farba vlasov, prípadne na odlišnosť záľub. Pojem inakosť však môžeme definovať ako odlišnosť od priemeru, majority či davu, teda aj ako hendikep, telesné, psychické, zmyslové, mentálne či kognitívne obmedzenie, obmedzenie vyplývajúce z výzoru, veku, farby pleti, národnosti a rasy, príslušnosti k rodu a pohlaviu, vierovyznania, ale taktiež aj z odlišného svetonázoru či postoja (Dončevová 2017).

Stručný záver: Analýza čiastkových dát získaných v teréne ukazuje, že využitie inkluzívnej literatúry pri prehľbovaní chápania pojmu inakosť (odlišnosť) u žiakov mladšieho školského veku má zmysel, pretože detské vnímanie tohto pojmu, a teda aj jeho psychosociálnych dôsledkov, je do značnej miery oklieštené, zamerané iba na rodové (chlapec, dievča) a vzhľadové (chudý, tučný, nízky, vysoký, tmavovlasý, svetlovlasý) stereotypy. Takéto vnímanie pojmu inakosť (odlišnosť) je spôsobené tým, že dieťa mladšieho školského veku je ovplyvnené sociálnym prostredím, v ktorom vyrastá, čo znamená, že preberá vzorce správania svojich rodičov a učiteľov. Predsudky sa u žiakov mladšieho školského veku vyvíjajú postupne, a to najmä v rámci socializácie v školskom kolektíve, ale sú o poznanie menšie ako u dospeljej populácie. Vnímanie metaforickosti literárneho diela *Lily a Momo* bolo u konkrétnej vzorky žiakov značne limitované vonkajším zjavom a záujmami postáv, čo ich nasmerovalo k tomu, aby ako odlišnosť definovali iba to, čo súvisí s bežnou fyzickou odlišnosťou ľudí a ich záujmami. Posolstvo textu, ktoré smeruje k vzájomnej akceptácii a porozumeniu, žiaci vnímali na základe textu ako spoločnú hru, ktorej sa môžu zúčastniť všetci, bez rozdielu farby (v súvislosti s farbou Moma), či fyzických odlišností (malý, veľký, tučný, ryšavý a pod.). Na základe týchto zistení považujeme ďalšiu prácu s obrazovo-textovými naratívmi za efektívnu pri prehľbovaní detského chápania pojmu inakosť, ako aj pri cizelovaní prenikania do imaginácie umeleckej výpovede.

Kľúčové slová: inakosť; inkluzívna literatúra; obrazovo-textové naratívum; žiak mladšieho školského veku.

Key words: othernes; inclusive literature, pictorial-text narrative; child of younger school age.

Literatúra

- DONČEVOVÁ, S., 2017. Rodina a tolerancia inakosti. In: Z., BAKOŠOVÁ. *Rodina, tolerancia inakosti a kvalita života detí a mládeže*. Bratislava: Univerzita Komenského, Vydavateľstvo UK. s.79 – 84. ISBN 978-80-223-4353-4.
- GAVORA, P., 2006. *Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu*. Bratislava: Regent. ISBN 978-80-88904-46-3.
- MACUROVÁ, K., 2016. *Lily a Momo*. Bratislava: Albatros. ISBN 978-80-566-0100-6. Bez paginácie.
- STANISLAVOVÁ, Z., 2019. Svet v inom svete. In: *Bibiana: Revue o umení pre deti a mládež*. Roč. 25, č. 1, s. 4 – 12. ISSN 1335-7263.

Kontakt

Mgr. Simona Balogová
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
Ročník: tretí
Téma dizertačnej práce: Inkluzívna literatúra v primárnej edukácii
Školiteľ: prof. PhDr. Zuzana Stanislavová, CSc.
simona.balogova@smail.unipo.sk

HUDOBNÁ ANALÝZA AKO VÝCHODISKO PRE EFEKTÍVNU PEDAGOGICKÚ INTERPRETÁCIU HUDOBNÉHO DIELA

Musical analysis as a source of effective pedagogical interpretation of musical work

Zuzana KENTOŠOVÁ

Predmet príspevku: Interpretácia hudobného diela je zložitým procesom prenosu autorského obsahu smerom k interpretovi a poslucháčovi. Na problematiku interpretácie hudobného diela upozornili títo slovenskí i zahraniční autori: Herden (1994, 1998), Burlas (1998), Tomaszewski (2000), Michalová (2001), Ferková (2007), Hatrík (2008), Hons (2010), Štefková (2010), Hudáková-Bystrá (2011), Kopčáková (2011), Fridman (2017). Burlas (1998) interpretáciu hudobného diela vyjadruje nasledovnou schémou: autor (skladateľ) – interpret (učiteľ) – poslucháč (žiak). Zdôrazňuje, že je to „*tvorivý čin do ktorého vkladá interpret svoj vlastný prínos, rešpektujúci v plnom rozsahu zámyery skladateľa*“. Vychádzajúc zo schémy interpretácie podľa Burlasa (1998) je predmetom nášho záujmu definovať v tomto príspevku rolu učiteľa ako interpreta, ktorému východiskom pre pochopenie hudobného diela je práve jeho komplexná analýza. Cieľom analýzy je nájsť a pochopiť jednotlivé vzťahy a paralely medzi notovým zápisom skladateľa daného hudobného diela a prostriedkami ich reálneho zvukového prevedenia, ktoré sú základom pre tlmočenie hudobného obsahu skladby interpretom (Kopčáková 2011). Úlohou učiteľa – interpreta je žiakom čo najpresnejšie a zrozumiteľne sprostredkovať obsah hudobného diela, jeho vyjadrovacie prostriedky ako aj vzbudiť primeraný emocionálny zážitok. V súvislosti s témou dizertačnej práce, ktorej predmetom je miera a kvalita prínosu klavírnej hry pri identifikácii hudobno-výrazových prostriedkov hudby u detí mladšieho školského veku, bol jedným z čiastkových cieľov zber a selekcia inštrumentálnej klavírnej tvorby, s ohľadom na vývinové špecifiká hudobnej ontogenézy u detí mladšieho školského veku. Ďalším krokom k príprave na didaktické využitie v rámci percepčných činností hudobnej výchovy je komplexná analýza vybraných skladieb, ktoré spĺňajú nami stanovené kritéria.

Účel príspevku: Na základe hudobnej analýzy klavírných skladieb *Tibora Freša – Medvedík, Zajačik a Pavla Kršku – Lento* chceme poukázať na konkrétne prvky, paralely medzi hudobnými a mimohudobnými štruktúrami a ich vzťahmi. Cieľom je identifikovať a prezentovať tie výrazové prostriedky hudby, ktoré sú jazykom a nositeľom hudobného obsahu, významu a emocionálnej informácie v uvedených klavírných skladbách. Toto poznanie vedie následne k celkovému poznaniu a porozumeniu podstaty hudobného diela. Až po preniknutí do jeho vnútornej štruktúry a porozumení jeho podstaty možno prejsť k reálnej zvukovej realizácii skladby – živej interpretácii učiteľa.

Použité metódy: V rámci interpretácie hudobného diela vychádzame z diferenciácie jednotlivých druhov analýz podľa Ferkovej (2007), a to na: hudobnú (štruktúrnú) analýzu; interpretačnú analýzu a percepčnú analýzu. Hudobné diela, ich notové zápisy sme podrobili hudobnej (štruktúrne) analýze, zameranej na prvý článok interpretačnej schémy podľa Burlasa (1998): autor – interpret – poslucháč. Analyzovali sme motivicko-tematickú výstavbu, charakteristické znaky, štýlotvorné prvky, formovú výstavbu a zároveň i hudobno-

estetické dimenzie skladby. V rámci analýzy sme uplatnili indukciu a dedukciu v snahe klásť otázky smerované na zážitok a dojem z celku skladby (emocionálny rozmer) a zároveň hľadať súvislosti medzi jednotlivými časťami tohto celku (sémantický rozmer). Pri analýze hudobného diela vychádzame z analytických postupov Honsa (2010), ktoré sme čiastočne modifikovali pre podmienky nášho výskumu.

Zhrnutie výsledkov: Klavírne skladby Tibora Freša (*Zajačik*, *Medvedík*) majú jasnú formovú štruktúru s kontrastom v rámci jednotlivých dielov skladby (malá trojdielna forma a b a); pomerne jednoduchú a zreteľnú hudobnú reč – príznačné motívy (napr. v skladbe *Medvedík* – motív medveďa je vyjadrený prostredníctvom rozloženého klesajúceho tonického kvintakordu G dur podporený prízvukmi i dynamickým značením fortissimo, ktoré melodický motív výraznejšie vykresľujú), spevnú a ľahko rozpoznateľnú melódiu podporenú rytmickým sprievodom; v notovom zápise podrobne vpísané inštrukcie k interpretácii (dynamické znamienka, tempové názvoslovie, prízvuky a iné). Programový charakter uvedený v názve skladieb napomáha navodiť určitú predstavivosť a fantáziu aj pri určovaní výrazových prostriedkov hudby spojenú s detskou prirodzenosťou a detským svetom (*medvedík*, *zajačik*). Z hľadiska interpretácie je odkrytá veľká časť skladateľovho zámeru v podobe presne vyznačených abreviatúr. Skladby sa javia ako dobrý základ pre počúvanie hudby s cieľom porozumieť vnútornej štruktúre hudobného diela, identifikovať najtypickejšie výrazové prostriedky a pochopiť ich význam v diele. **Skladba *Lento Pavla Kršku*** nemá programový charakter ani jasnú formovú štruktúru. Jej názov je pomenovaný talianskym tempovým názvoslovím. Rozhodujúcim prvkom je dynamická výstavba tzv. otvorenej hudobnej formy. Skladateľ „nevnučuje“ svoju predstavu skrze jasnosť a prehľadnosť výrazových prostriedkov hudby, formovej výstavby a podrobných inštrukcií. Notový zápis neobsahuje presne predpísané výrazové prostriedky. Hudobná reč nie je jasne definovaná a dáva interpretovi väčšiu možnosť prejavíť svoj tvorivý interpretačný potenciál, osobnosť, hudobnú skúsenosť. Okrem toho má pedagóg v roli interpreta zároveň možnosť naplno prejavíť svoje pedagogické schopnosti ako s daným hudobným dielom pracovať v rámci jeho pedagogickej interpretácie s ohľadom na špecifiká svojich poslucháčov. Sám hlbšie preniká do podstaty hudobného diela, pretože myslenie a cítenie skladateľa oživuje cez prizmu vlastného cítenia, myslenia a porozumenia hudobného diela. Skladba v tomto momente nie je „zneužitá“ ani deformovaná. Dochádza k opätovnému prežitiu skladateľovho tvorivého procesu s vlastným vkladom interpreta. Dieťa ako poslucháč dostáva tiež väčší priestor na identifikáciu výrazových prostriedkov hudby. Skladateľ takto interpretovi i poslucháčovi ponúka možnosť hlbšie preniknúť do významového jadra hudobného diela skrze jednoduchý zápis vlastného zámeru. Skladba má výrazný emocionálny náboj. Dojem a zážitok z jej počúvania úzko súvisí s tým, ako toto dielo interpret pochopí a podá svojim poslucháčom.

Stručný záver: Vyjadrovacie možnosti klavíra ako hudobného nástroja z hľadiska kvality aj kvantity vyžadujú vysokú úroveň poznania kompozičnej i interpretačnej techniky. Analyzované klavírne skladby slovenských autorov predstavujú hudobné diela dvoch štýlových období: slovenskej moderny – Tibor Frešo (1987) a slovenskej postmoderny – Pavol Krška (1949). Kompozičná technika práce ako výsledok analýzy hudobných diel je u skladateľov diametrálne odlišná. Spoločným znakom je ich určenie detskému interpretovi.

Napriek tomu, že sú analyzované skladby z hľadiska formovej výstavby, emocionálneho náboja, inštruktívnosti, zrozumiteľnosti vyjadrovacích prostriedkov a použitia hudobnej reči rozdielne, majú všetky tri potenciál osloviť žiaka a zanechať v ňom istý emocionálny zážitok. Avšak to, nakoľko interpret dokáže identifikovať hudobno-výrazové prostriedky a formovú výstavbu interpretovaného diela, ktorú následne odovzdáva poslucháčovi, z nášho pohľadu závisí predovšetkým od úplnosti notového zápisu vytvoreného skladateľom.

KLúčové slová: hudobná analýza; interpretácia hudobného diela; Tibor Frešo; Pavol Krška.

Key words: musical analysis; musical interpretation; Tibor Frešo; Pavol Krška.

Literatúra

- BURLAS, L., 1998. *Hudba - komunikatívny dynamizmus*. Bratislava: Národné hudobné centrum. ISBN 80-8884-10-1.
- BURLAS, L., 2006. *Formy a druhy hudobného umenia*. 4. vyd. Žilina: Žilinská univerzita. ISBN 80-80705-22-4.
- FERKOVÁ, E., 2007. *Hudobná analýza. Teória a stručné dejiny*. Bratislava: Slovenská muzikologická asociácia a VŠMU. ISBN 978-80-88880-78-3.
- HONS, M., 2010. *Hudební analýza*. Praha: Togga. ISBN 978-80-87258-28-6.
- KOPČÁKOVÁ, S. a K. DYTRTOVÁ, 2011. *Interpretácia hudobného a výtvarného diela*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. ISBN 978-80-555-0397-4.

Kontakt

Mgr. Zuzana Kentošová
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
Ročník: druhý
Téma dizertačnej práce: Prínos klavírnej hry pri objavovaní hudobno-výrazových prostriedkov hudby
v primárnom vzdelávaní
Školiteľ: doc. Liubov Gunder
zuzana.kentosova@smail.unipo.sk

HUDOBNO-VOKÁLNE INTERVENČIE AKO FAKTOR EMOCIONALIZÁCIE DIEŤAŤA

Music-vocal interventions as a factor of child emotionalization

Kludia ANGELOVIČOVÁ

Predmet príspevku: V príspevku chceme upriamiť pozornosť na skutočnosť, že výchovno-vzdelávací proces podporený aktívnym spojením s hudbou, otvára človeka pre skúsenosť so sebou samým a s inými, senzibilizuje ho smerom k svojim intrapsychickým a interpersonálnym procesom. Aktuálny pedagogický diskurz je orientovaný na celostný rozvoj osobnosti a poukazuje na dôležitosť rozvíjať všetky stránky osobnosti dieťaťa. Naše „dve mysle“, ako ich pomenováva Goleman (2017), emocionálna a racionálna, pracujú v úzkej harmónii a ich odlišné spôsoby poznania sa navzájom preplietajú. Zvyčajne je medzi emocionálnou a racionálnou myslou rovnováha, emócie dopĺňajú informáciami prácu racionálnej mysle a racionálna myseľ čistí emocionálne signály. *Predmetom príspevku* je rozpracovanie *čiastkového problému našej dizertačnej práce*, ktorým je ambícia rozvoja vybraných emocionálnych charakteristík dieťaťa mladšieho školského veku cez hudobno-vokálne intervencie, v kontexte princípu požadovaného celostného rozvoja osobnosti. Všetko, čo pomáha rozvíjať emocionálne kvality, súčasne podporuje rozvoj kvalít súvisiacich so vzdelávaním a s komplexným formovaním osobnosti. Válková a Vyskočilová (2005) ponímajú hlasovú výchovu ako psychosomatickú disciplínu, ktorá vychádza zo skutočnosti, že medzi hlasom a osobnosťou človeka je úzky vzťah. Dôraz v takto chápanej psychosomatickej koncepcii hlasovej výchovy je kladený na možnosti speváckeho prejavu pozitívne ovplyvňovať celú osobnosť človeka, predovšetkým emocionálnu oblasť, čo podporuje aj zlepšenie kvality života. Rozvoj emocionálnych zručností je možné podporovať cez vokálne intervencie všeobecne, pretože ako konštatuje Newham (2005) spievanie je neuro-svalovou činnosťou a svalové vzorce sú úzko spojené so psychologickými vzorcami a emocionálnou reakciou.

Účel príspevku: Na základe viacerých vyššie uvádzaných faktov, by sme chceli pri našej budúcej výskumnej práci vychádzať z opodstatneného predpokladu, že priamy vplyv spevu môže v edukačnom procese pozitívne ovplyvniť osobnosť dieťaťa mladšieho školského veku v oblasti kognitívneho rozvoja, rozvoja emocionálnej inteligencie, špecifických hudobných a ďalších osobnostných vlastností. Účel príspevku je orientovaný na *čiastkový problém* dizertačnej práce – rozvoj emocionálnej stránky dieťaťa. *Cieľom príspevku* je cez reflektované stanovisko teoretickej základne objasniť súvislosť medzi hudobno-vokálnymi intervenciami a emocionalizáciou dieťaťa v mladšom školskom veku. Súčasne poukázať na možnosti rozšírenia tradičných testov hudobných schopností o banku úloh, ktoré monitorujú individuálne emocionálne reakcie respondentov na hudbu. Formulácia cieľa príspevku rešpektovala *čiastkový cieľ* našej dizertačnej práce, ako aj príslušné výskumné otázky a hypotézy vytýčené v súvislosti s čiastkovým cieľom dizertačnej práce.

Výskumná otázka 1: Aký vplyv má realizácia hudobno-vokálnych intervencií na rozvoj vybraných aspektov emocionálnej inteligencie?

Hypotéza 1: Žiaci experimentálnej skupiny, ktorých výučba bola obohatená o hudobno-vokálne intervencie, dosiahnu lepšie skóre v dotazníku TEIQue-CSF, ako žiaci z kontrolnej skupiny, ktorých výučba prebiehala tradičným spôsobom.

Použité metódy: V súvislosti s uvedeným cieľom príspevok stručne načrtáva teoretický kontext skrátenej verzie dotazníkov TEIQue-CSF (*Trait Emotional Intelligence Questionnaire – Children Short Form*) anglického psychológa K. V. Petridesa (2009). Psychologická teória popisuje dva základné prístupy k skúmaniu EI. Prvý z nich predstavuje EI ako schopnosť, ktorú je možné merať testami maximálneho výkonu (*performance measures*) ako tradičnú inteligenciu. Druhý prístup spája EI s osobnosťou, konkrétne s dispozíciami správať sa určitým – emocionálne kompetentným – spôsobom. V tomto prípade sa používa pojem *črtová emocionálna inteligencia* a nástroje na jej meranie majú charakter sebaopisných, sebavýpoved'ových nástrojov (*self-report measures*). EI ako schopnosť poukazuje na to, čo je jednotlivec schopný urobiť, resp. ako sa vie správať a črtová EI, čo zvyčajne robí, resp. aký naozaj je (Mikolajczak a Luminet 2008). Skrátená dotazníková forma je určená na meranie úrovne črtovej emocionálnej inteligencie u detí vo veku od 8 do 12 rokov. Poskytuje možnosť posúdenia globálnej EI, ktorá je súhrnom deviatich emocionálnych komponentov (adaptabilita, emocionálny temperament, expresia, percepcia a regulácia emócií, nízka impulzivita, medziľudské vzťahy, sebaúcta a sebamotivácia). Ako uvádzajú Kaliská, Heinzová a Nábělková (2019) krátka forma dotazníka bola vytvorená z pôvodnej plnej verzie dotazníka TEIQue-CF vyňatím relevantných položiek so snahou zabezpečiť čo najširšie krytie konštruktu črtovej EI, a zároveň dosiahnuť dostatočnú vnútornú konzistenciu skráteného nástroja. Zvolený dotazník nám dokáže relevantným spôsobom sprostredkovať odpoveď na výskumnú otázku aj hypotézu formulovanú v súvislosti s rozvojom uvedených deviatich aspektov emocionálnej inteligencie. V ďalšej časti príspevok predstavuje nami navrhnuté tematické oblasti a princípy ako východiskové kritériá pre tvorbu a aplikáciu hudobno-vokálnej intervencie v edukačnej praxi. Prostredníctvom analýzy a komparácie štandardizovaného testu hudobných schopností M. Holasa (1990) a neštandardizovaného testu E. Vachudovej (2012) a v kontexte stanovených kritérií, sa v príspevku pokúsime navrhnúť modifikáciu testov hudobných schopností, ktorá je pre naše výskumné účely doplnená o časť emocionálnej reakcie na hudbu.

Zhrnutie výsledkov: Účinok hudby na úrovni psychických procesov je úzko spätý s pôsobením na úrovni fyziologických procesov. Regulačný efekt počúvania hudby a aktívnej hudobnej aktivity na emocionálne procesy bol skúmaný viac než 30 rokov (Clift a Hancox 2001, Unwin, Kenny a Davis 2002, Kenny a Faunce 2004, Kreutz a kol. 2004, Levitin 2009, Baker a Uhlig 2011, Cohen 2012, Rinta a Welch 2012, Juslin a Sloboda 2013, Juslin 2016 a ďalší). Vedecké štúdie a odborné práce z obdobia minulého desaťročia ponúkajú prehľad výsledkov o rôznorodých účinkoch spevu na zdravie či celkový duševný rozvoj človeka. V rámci výskumnej literatúry venovanej benefitom, ktoré spev prináša, evidujeme päť hlavných oblastí. Autori popisujú výhody (benefity), ktoré sú fyzického, psychologického, sociálneho, hudobného a vzdelávacieho charakteru. Spomínané výskumné zistenia sa explicitne neviažu na vekovú kategóriu dieťaťa mladšieho školského veku. G. F. Welch (2012) však konštatuje, že benefity, ktoré vznikajú aktívnym zapojením sa do speváckych

činností sa vzťahujú na všetky vekové kategórie – počnúc detstvom až po dospelie, k dôchodkovému veku a ešte ďalej. Zložka vokálneho prejavu je mimoriadne významná aj podľa Mátejovej (1993, s.43), predovšetkým tým, že „predstavuje prirodzený spôsob spontánnej psychickej a somatickej aktivizácie osobnosti v každom vekovom období. Bezprostredne nadväzuje na prvé prejavy prirodzenej tvorivej aktivity už v mladšom predškolskom veku dieťaťa“. Výskumná štúdia autoriek E. B. V. Bristol a V. E. Cury (2015) taktiež podáva informácie o tom, že spev sa poníma ako multidisciplinárna aktivita plná „zdravých“ aspektov, ako je napríklad podpora integrácie, či sebavedomia. Autorky tiež uvádzajú, že spev pôsobí aj v oblasti stimulácie osobného rastu, je dôležitým vyjadrovacím prostriedkom tvorivosti, komunikácie či nástrojom pre kreovanie vlastnej identity a neodmysliteľne prináša benefity, ktoré rozvíjajú a kultivujú celkovú hudobnosť dieťaťa.

Stručný záver: Aplikácia hudobno-vokálnych činností reflektovanej oblasti v edukačnej praxi na Slovenku nie je dostatočne výskumne overená. Na druhej strane z vyššie uvedených výskumov vyplýva, že systematicky usmerňované umelecké pôsobenie podnecuje všetky psychické funkcie, vedie k spontánnej obnove psychiky a tela, čo následne smeruje k zlepšeniu kvality života. Podľa Královej (2015) môžu hudobné aktivity prispieť k zvýšeniu kvality života človeka v každom vývinovom štádiu. Ich hlavný prínos spočíva v oblasti sociálnej kvality života, psychickej a emocionálnej pohody (well-being). Pri tvorbe hudobno-vokálnych intervencií budeme vychádzať zo zahraničných výskumov v oblasti práce s hlasom a spevom D. Austin (2011) a P. Newhama (2005), ktoré budú tvoriť základný inšpiratívny rámec a z psychosomatickej koncepcie hlasovej výchovy Válkovej a Vyskočilovej (2005). Potenciál navrhnutých možností využitia hudobno-vokálnych stratégií má ambíciu prehĺbiť a skvalitniť edukačný a výchovno-terapeutický proces, zlepšiť hlasový a spevácky prejav, ako aj celkový duševný stav dieťaťa (rozvoj všetkých potencialít a psychických funkcií dieťaťa) s dôrazom na rozvoj imaginatívno-emocionálnych funkcií.

Kľúčové slová: komplexný rozvoj osobnosti; psychosomatická koncepcia hlasovej výchovy; emocionálna inteligencia; hudobno-vokálne intervencie.

Key words: comprehensive development; emotional intelligence; psychosomatic concept of voice education; music-vocal interventions.

Literatúra

- AUSTIN, D., 2011. *Voicework in Music Therapy, Research and Practice*. United Kingdom: London, Jessica Kingsley Publishers.
- BRISTOLA, V. B. E. a V. E. Cury, 2015. Singing Your Troubles Away: The Experience of Singing From a Psychological Standpoint – Contributions From a Heuristic Research. *The Humanistic Psychologist*. 43(4), pp. 395-408.
- GOLEMAN, D., 2017. *Emocionálna inteligencia*. Slovak edition: Citadella.
- HOLAS, M., 1990. *Úvod do psychologie hudby. Hudební diagnostika*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- KALISKÁ, L., HEINZOVÁ, Z. a E. NÁBĚLKOVÁ, 2019. *Dotazníky črtovej emocionálnej inteligencie (TEIQue-SF/ TEIQue-CSF): manuál ku skráteným formám – Revidovaná*

- verzia II. Časť. Banská Bystrica: Belianum – Vydavateľstvo UMB, Pedagogická fakulta.
- KRÁLOVÁ, E., 2015. *Hudobné aktivity a kvalita života dieťaťa*. 1. vydanie. Univerzita Palackého v Olomouci.
- MIKOLAJCZAK, M. a O. LUMINET, 2008. Trait emotional intelligence and the cognitive appraisal of stressful events: An exploratory study. *Personality and Individual Differences*, 44(7), pp. 1445-1453.
- MÁTEJOVÁ, Z., 1993. *Základy teórie a praxe muzikoterapie*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- NEWHAM, P., 2005. *Therapeutic Voicework: Principles and Practice for the Use of Singing as a Therapy*. United Kingdom: London, Jessica Kingsley Publishers.
- VÁLKOVÁ, L. a E. VYSKOČILOVÁ, 2005. *Hlas individuality. Psychosomatické pojetí hlasové výchovy*. Praha: Akadémia múzických umění.
- VACHUDOVÁ, E., 2012. *Jak na to? Diagnostika hudebních schopností v současné škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická Fakulta.
- WELCH, G. F., 2012. *The Benefits of Singing for Children*. [online]. University of London: Institute of Education. Dostupné z:
<http://efdm.org/wp-content/uploads/2017/10/ThebenefitsofsingingforchildrenGFW.pdf>

Kontakt

Mgr. Klaudia Angelovičová
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
Ročník: druhý
Téma dizertačnej práce: Hudobno-vokálne prístupy v rozvoji osobnosti dieťaťa mladšieho školského veku
Školiteľ: doc. PaedDr. Zuzana Sláviková, PhD.
klaudia.angelovicova@smail.unipo.sk

**RIZIKOVÉ ONLINE SPRÁVANIE – KYBERŠIKANA A INÉ FORMY AGRESIE
ZAMERANÉ NA DIEŤA V MLADŠOM ŠKOLSKOM VEKU**

**The risky online behavior – cyberbullying and other forms of aggression targeted at
child in primary school**

Zuzana VAGASKÁ

Predmet príspevku: Dlhodobým trendom vo vzdelávaní je implementácia digitálnych technológií do vyučovacieho procesu. Tento fakt je odrazom života v súčasnej spoločnosti, ktorú Ševčíková (2014) nazýva informačnou spoločnosťou. Moderný spôsob výučby obsahol aj primárny stupeň vzdelávania a technológie sa tak stali a stávajú neodmysliteľnou súčasťou každodennej reality v školách. Hlavným zdrojom informácií je pre dieťa internet. V mnohých prípadoch si deti absentujúci sociálny kontakt nahrádzajú trávením času na sociálnych sieťach, kde môžu komunikovať so svojimi kamarátmi alebo dokonca s úplne neznámymi osobami. Narastajúci počet útokov realizovaných prostredníctvom internetu, mobilných telefónov a inej informačno-komunikačnej techniky, patrí v súčasnosti medzi popredné problémy (Holla 2017). Téma rizikového online správania je dnes veľmi aktuálnou, pretože sa ňou zaoberá mnoho odborníkov, napr. ako I. Emmerová 2016, A. Hudcová 2014, K. Kurčíková 2014 a iní.. Podľa Rogersovej (2011) je kyberšikana novým druhom šikany, ktorá sa realizuje prostredníctvom moderných komunikačných technológií za účelom opakovaného násilného správania v podobe urážlivých a zstrašujúcich textových, či obrazových správ, vytvárania webových stránok a pod. Morgan (2016) dodáva, že šírenie nevhodných fotografií maloletých osôb je trestným činom. Takéto nevhodné správanie zanecháva na psychike žiakov značné emocionálne rany. Učitelia primárneho stupňa vzdelávania sú čoraz viac nútení hľadať rôzne spôsoby na to, ako tento problém včas diagnostikovať, eliminovať jeho výskyt a realizovať preventívu v tejto oblasti. V súčasnosti sú realizované rôzne prieskumy na zisťovanie prítomnosti kyberšikany vo vzdelávaní. Aké prostriedky však slúžia učiteľom na včasnú diagnostiku žiakov? Aký je ďalší postup s diagnostikovaným žiakom? Navrhujeme preto, aby v danej oblasti prebiehal pedagogický výskum, ktorého realizácia a výsledky poskytnú cenné informácie pre edukačnú prax. Cieľom bude overiť nami navrhnutý intervenčný program v edukačnom procese práve pri zisťovaní výskytu daného problému.

Účel príspevku: Hlavným cieľom práce bude teoreticky spracovať problematiku rizikového online správania - kyberšikany a iných foriem agresie zameraných na žiaka v mladšom školskom veku a na základe získaných údajov vytvoriť vhodný intervenčný program a overiť ho v edukačnej praxi. Analyzujeme vplyv tohto nevhodného správania na osobnostný rozvoj dieťaťa. V súčasnosti existuje viacero projektov, ktoré sa zaoberajú touto problematikou napr. ako Kybešikanovanie.sk, Spoločne proti kyberšikane, Rovesnici v prevencii.sk, Prevenciasikanovania.sk, Cyberhelp.eu a iné (Hollá 2016). Výskumný problém, preto bude zameraný na výskyt týchto prípadov nevhodného správania v pedagogickej praxi. Hollá (2017) dodáva, že Slovenská republika sa v roku 2012 zapojila do projektu EU Kids online, ktorého cieľom bolo zistiť výskyt kyberšikany u detí, ktorých veková kategória obsahla aj primárny stupeň vzdelávania. Cieľom empirickej časti dizertačnej práce bude tiež navrhnuť a overiť nami navrhnutý program, ktorý pomôže učiteľom pri prevencii, identifikácii a

intervencii problému. Naším zámerom je poskytnúť učiteľom vhodný materiál a takto im uľahčiť prácu. S tým budú súvisieť tieto navrhované úlohy: analýza informácií o výskyte rizikového online správania – kyberšikany v mladšom školskom veku, analýza spôsobov diagnostikovania kyberšikany pedagógmi primárnej edukácie, vytvorenie intervenčného programu, overenie účinnosti navrhovaného modelu a na základne spracovania výsledkov výskumu vypracovanie odporúčaní pre prax. V práci budeme overovať výhody a nevýhody vytvoreného materiálu. Práca sa bude zaoberať základnými teoretickými pojmami online agresie a takisto otázkou významnosti technológií pre súčasnú generáciu. Jej úlohou bude skúmať súčasný stav prítomnosti online agresie vo vyučovaní na primárnom stupni vzdelávania. Analyzuje najznámejšie používané diagnostické nástroje tohto nevhodného správania v online priestore. Ponúkne čitateľovi zdroj inšpiračnej hodnoty na základe návrhu spracovania danej témy. Východiskom bude intervenčný program spolu s metodickým materiálom.

Použitie metódy: Predmetom našej dizertačnej práce v rámci načrtnutých cieľov bude diagnostika žiakov prostredníctvom navrhnutého intervenčného programu. V teoretickej časti sa budeme zaoberať analýzou problematiky týkajúcej sa výskytom kyberšikany v primárnej edukácii a analýzou didaktických nástrojov pedagógov slúžiacich na diagnostiku žiakov. V praktickej časti práce budeme získavať potrebné dáta o výskyte kyberšikany vo výskumnej vzorke pomocou výskumnej metódy elektronický dotazník. Navrhujeme, pripravíme a implementujeme vytvorený materiál do vyučovacieho procesu. Takisto navrhujeme, pripravíme a vytvoríme metodický materiál pre pedagógov. Na dosiahnutie cieľov projektu navrhujeme tieto etapy pozostávajúce z niekoľkých čiastkových úloh. V prvej etape bude našou úlohou zhromažďovať a analyzovať doterajšie poznatky o danej problematike, spracovávať nadobudnuté poznatky. V druhej etape navrhujeme a vytvoríme intervenčný program. Navrhnutý materiál experimentálne overíme v praxi. Ponúkneme informácie o priebehu overenia v edukačnej praxi. V tretej etape vyhodnotíme získané dáta a vypracujeme ďalšie odporúčania pre pedagogickú prax.

Zhrnutie výsledkov: Základným prínosom dizertačnej práce bude vytvorenie intervenčného programu, ktorý bude slúžiť učiteľom primárneho vzdelávania pri riešení problému s rizikovým online správaním. Vytvorí sa dve skupiny názorných pomôcok. Prvá skupina predstavuje žiakov primárneho vzdelávania, ktorí budú diagnostikovaní nami vytvoreným programom. A druhou skupinou sú učelia, ktorí budú mať k dispozícii metodický materiál. Pre žiakov sa tak otvorí možnosť opatrnejšieho správania sa vo virtuálnom svete a pre pedagóga možnosť takémuto rizikovému správaniu predchádzať. Prínos vidíme hlavne v efektívite vytvoreného intervenčného programu s využitím multimédií pre primárny stupeň vzdelávania.

Stručný záver: Černá (2013) tvrdí, že dopady kyberšikany na rozvoj dieťaťa sú rôzne, ovplyvňujú jeho zdravie, emócie či správanie, ktoré môžu mať aj dlhodobý charakter. Preto netreba podceňovať ani najmenší podnet, ktorý by mohol byť v budúcnosti základom závažného problému. Rogersová (2011) a Černá (2013) sa zhodujú, že úlohou pedagógov je zistiť, či kyberšikana neprebíha už v školskej triede, teda v offline svete. Táto téma je naozaj

zaujímavá a na primárnom stupni vzdelávania ešte nie veľmi prebádaná oblasť skúmania. Preto je našim cieľom priniesť relevantné informácie, ktoré pomôžu pedagógom pri riešení tohto problému a budú ho môcť včas diagnostikovať a eliminovať jeho dopady na osobnostný rozvoj žiakov.

Kľúčové slová: online správanie; kyberšikana; žiak; primárne vzdelávanie; diagnostika.

Key words: online behavior; cyberbullying; pupil; primary education; diagnostics.

Literatúra

- ČERNÁ, A. a kol., 2013. *Kyberšikana. Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4577-0.
- HOLLÁ, K., 2016. *Sexting a kyberšikana*. Bratislava: IRIS. ISBN 978-80-8153-061-6.
- HOLLÁ, K., 2017. *Detekcia kyberagresie – kyberšikanovania a sextingu*. Nitra: Pedagogická fakulta UKF v Nitre. ISBN 978-80-558-1205-2.
- HOLLÁ, K. a kol., 2017. *Stop. Prevencia kyberagresie a kyberšikaovania*. Nitra: Pedagogická fakulta v Nitre. ISBN 978-80-558-1210-6.
- MORGAN, N., 2016. *Stres nepriateľ nástrojných. Všetko čo riešiš: skúšky, vzťahy, kyberšikana, sociálne média, depresie, poruchy stravovania, drogy a alkohol*. Bratislava: Slovart. ISBN 978-80-556-1407-6.
- ROGERS, V., 2011. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-984-2.
- ŠEVČÍKOVÁ, A. a kol., 2014. *Děti a dospívající online. Vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5010-1.

Kontakt

Mgr. Zuzana Vagaská
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Slovenská republika
Ročník: prvý

Téma dizertačnej práce: Rizikové online správanie – kyberšikana a iné formy agresie zamerané na dieťa v mladšom školskom veku

Školiteľ: prof. Ing. Jana Burgerová, PhD.
zuzana.vagaska@smail.unipo.sk

TESTOVÁ BATÉRIA MOBAK 1-2 A JEJ VYUŽITIE V ŠKOLSKEJ TELESNEJ A ŠPORTOVEJ VÝCHOVE V 1. STUPNI ZŠ³

Test battery MOBAK 1-2 and its use in physical education at elementary school

Zuzana HERZÁNOVÁ, Peter MAČURA

Predmet príspevku: Náplňou Telesnej a športovej výchovy na primárnom stupni vzdelávania je osvojenie si základných pohybových zručností a návykov. Pohybové zručnosti sú pohybové skúsenosti, ktoré vznikajú v motorickom procese. Sú to naučené, nacvičené a osvojené činitele. (Kasa, 2006). Prejavujú sa prostredníctvom základných pohybových kompetencií, ktoré chápeme ako výkonové predpoklady zaručujúce, že dieťa môže športovať a cvičiť (Herrmann, Seelig, Ferrari & Kühnis, 2019). Rozlišujeme dva základné dôvody testovania pohybových kompetencií detí: 1) v prostredí edukácie v SR sa dosiaľ najčastejšie deti testujú pre potreby výberu talentov pre šport (napr. Moravec a kol., 1996, Šimonek, 2018) dokonca povinne podľa Zákona č. 440/2015 Z.z. 2) iný dôvod testovania detí uvádzajú do prostredia Európskej únie Herrmann et al. (2018). Konštatujú potrebu začlenenia pohybových aktivít a športovania obyvateľstva do každodennej kultúry. Vyvinuli testové batérie nezamerané na maximálne výkony (najrýchlejšie, najďalej, byť prvý...) ale obsahujúce také pohybové úlohy, ktorých obťažnosť zvládne väčšina detí.

Aby bolo možné zaznamenať účinky Telesnej a športovej výchovy, je nutné vytvárať nástroje hodnotenia, ktoré zodpovedajú vzdelávacím cieľom. V našom prípade budeme používať testovú batériu MOBAK 1-2, ktorá je určená pre prvý a druhý ročník ZŠ (zvyčajne pre 6-8 ročné deti). Testovacie položky zisťujú úroveň 8 základných motorických kompetencií. Sú zostavené z dvoch skupín. Prvú časť (1-4) tvoria testy zamerané na zistenie úrovne základnej pohybovej kompetencie ovládanie lopty (loptičky). Pohyby s pomôckou (hádzanie na cieľ, chytanie loptičky, dribling rukou/rukami a vedenie lopty nohou/nohami) zahrňujú zručnosti manipulácie s loptou a slúžia ako potenciálne predispozície k loptovým (športovým) hrám. Ďalšie testy (4-8) obsahujú úlohy na zistenie základov pohybovej kompetencie ovládanie pohybu vlastného tela (rovnováha, kotúľ, skákanie a pohyb do strán) (Herrmann et al., 2018).

Účel príspevku: Všetky činnosti sme vykonávali s cieľom prispieť k zisteniu úrovne základných pohybových kompetencií ovládanie lopty a ovládanie pohybov tela žiakov a žiačok 1. stupňa ZŠ.

Použité metódy: Uplatnili sme tieto základné fázy výskumu: výber diagnostického súboru, schválenie a možnosť realizácie výskumu, zistenie somatických parametrov, zaznamenávanie voľnočasových pohybových aktivít, samotné testovanie, spracovanie údajov, vyhodnotenie. Formulovali sme výskumnú otázku: Líšia sa pohybové kompetencie dievčat a chlapcov vo veku 1. triedy základnej školy? Hypotézy: H1: Predpokladáme existenciu rozdielov úrovní

³ Príspevok je súčasťou výskumu Základné pohybové kompetencie a zručnosti žiakov základných škôl vo vzťahu k pohlaviu, veku a pohybovým aktivitám č. 1/0280/19 Vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied.

základných pohybových kompetencií a zručností medzi chlapcami a dievčatami. H2: Predpokladáme, že 95% žiakov sa bude pohybovať v priemerných hodnotách.

Ako hlavnú metódu získavania primárnych údajov o úrovni základných pohybových kompetencií použijeme testovanie. Pomocou tejto metódy postupne získavame presné údaje a vyjadríme ich v bodoch. Medzi ďalšími použitými metódami je analýza dokumentov, porovnanie. Pred samotným testovaním prebiehalo zisťovanie telesnej výšky, telesnej hmotnosti, dátumu narodenia a zaznamenanie pohybových aktivít, ktoré deti vykonávajú mimo vyučovania a tieto športové aktivity sú organizované v školských kluboch, športových kluboch a krúžkoch. Pomocou štandardizovaných testov sa do hodnotiacej tabuľky zapisuje počet a úspešnosť vykonaných pokusov a pridružuje sa im podľa úspešnosti počet bodov (0-2). Skupinové výkony charakterizujeme priemerom (\bar{x}) a smerodajnou odchýlkou (sd).

Zhrnutie výsledkov: Testovania sa zúčastnilo 90 detí ($\text{♂} = 53$, $\text{♀} = 37$) zo štyroch tried z dvoch základných škôl v Bratislavskom kraji. V pohybových úlohách s loptou sme zaznamenali väčšiu úspešnosť chlapcov ($\bar{x} = 1,08 \pm 0,79$ bodu) v porovnaní s dievčatami ($\bar{x} = 0,72 \pm 0,76$ bodu). V pohybových kompetenciách ovládania vlastného tela sme jednoznačný rozdiel nezaznamenali ($\text{♂} = 1,47 \pm 0,71$, $\text{♀} = 1,49 \pm 0,72$).

Stručný záver: Testová batéria MOBAK 1-2 predstavuje plnohodnotný nástroj na zisťovanie základných pohybových kompetencií detí skúmaného veku. Je našou ambíciou ju uplatniť testové batérie MOBAK základných pohybových kompetencií aj pre deti vyšších tried 1. stupňa základnej školy.

Kľúčové slová: telesná a športová výchova; deti; primárne vzdelávanie; MOBAK 1-2.

Key words: physical education; children; primary education; MOBAK 1-2.

Literatúra:

- HERRMANN, CH., SEELIG, H., HEIM, CH., KEHNE, M. & GERLACH, E., 2018. *MOBAK 1-4. Test zur Erfassung Motorischer Basiskompetenzen für die Klassen 1-4.* Manual. Göttingen: Hogrefe Verlag GmbH & Co. KG. 75 p.
- HERRMANN, CH., SEELIG, H., FERRARI, I. & KÜHNIS, J., 2019. Basic motor competencies of preschoolers: Construct, assessment and determinants. *German Journal of Exercise and Sport Research*, 49(2): 179-187. doi.org/10.1007/s12662-019-00566-5.
- KASA, J., 2006. *Pohybové predpoklady a ich diagnostika.* Fakulta telesnej výchovy a športu Univerzity Komenského v Bratislave, 2006, s 19, 20. ISBN 80-8075-134-X
- MOBAK, 2019. *MOBAK.info.* [online]. [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: <https://mobak.info/en/2018/09/21/publication-mobak-1-4-test-for-measuring-basic-motor-competencies-for-grade-1-4/>
- MORAVEC, R. a kol., 1996. *Eurofit. Telesný rozvoj a pohybová výkonnosť školskej populácie na Slovensku.* Bratislava: SSTVŠ. 180 s.
- ŠIMONEK, J., 2018. Povinné testovanie pohybovej výkonnosti žiakov 1. ročníka ZŠ podľa nového zákona o športe. *Športový edukátor*, 11 (2), s. 3-11.
- ZÁKON č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Kontakt

Mgr. Zuzana Herzánová

Katolícka univerzita v Ružomberku,

Pedagogická fakulta

Hrabovská cesta 1A, 034 01 Ružomberok

Slovenská republika

Ročník: druhý

Téma dizertačnej práce: Úroveň základných pohybových kompetencií vo vzťahu k pohybovým aktivitám detí
mladšieho školského veku

Školiteľ: Doc. PaedDr. Peter Mačura, PhD.

z.herzanova@gmail.com

ZISŤOVANIE ZÁKLADNÝCH POHYBOVÝCH KOMPETENCIÍ DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU⁴

Testing basic movement competencies of preschool children

Bohuslav STUPÁK, Peter MAČURA

Predmet príspevku: Hlavným cieľom vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách je poskytovať základné informácie súvisiace so zdravím a súčasne prostredníctvom vhodných telesných cvičení viesť dieťa k osvojeniu a zdokonaľovaniu pohybových schopností a zručností, ako aj zvyšovaniu úrovne pohybovej pripravenosti a telovýchovných kompetencií detí. Kompetenciu chápeme ako spôsobilosť podnieť si zručnosti, postoje a vedomosti do účinnej činnosti vyskytujúcej sa v mnohých situáciách a súvislostiach skutočného života. Základné motorické kompetencie možno označiť ako dispozície funkčných výkonov, tiež ako dispozície motorického výkonu, ktoré možno vyvinúť z požiadaviek špecifických pre danú situáciu, a ktoré môžu slúžiť ako stratégia plnenia požiadaviek v kultúre športu a cvičenia (BMC-EU, 2019). Úroveň a možnosti ich rozvoja do budúcnosti predurčujú následnú angažovanosť sa v pohybových a športových aktivitách a sú dôležité pre realizáciu následnej telesnej aktivity vzhľadom k podpore a rozvoju zdravia a vedeniu zdravého životného štýlu. Predstavujú taktiež základné požiadavky pre účasť detí na aktívnom športovaní, cvičení a pre neskorší rozvoj aktívneho životného štýlu (Stupák, 2018).

Účel príspevku: Príspevok prezentuje možnosti zisťovania základných motorických kompetencií 4 – 5 ročných detí v materských školách testovou batériou MOBAK KG (Motorische Basiskompetenzen in der Kindergarten) zverejnenou ako testovací nástroj v roku 2019 pod vedením Prof. Christiana Herrmanna z Bazilejskej univerzity zo Švajčiarska, spolu s ďalšími výskumníkmi a odborníkmi z praxe z Nemeckej spolkovej republiky (Herrmann, Seelig, Ferrari & Kühnis, 2019).

Použité metódy: Učiteľky v materských školách majú v spektre svojich úloh zabezpečiť efektívny rozvoj motorických kompetencií detí. Jedným z predpokladov plnenia tejto úlohy je vhodná diagnostika. Testová batéria MOBAK KG je novou metódou v edukačnom prostredí materských škôl v Slovenskej republike a EU, pričom nie sú vykonané ani pilotné testovania. Predpokladá sa, že testovanie poskytne platné a spoľahlivé informácie o úrovni motorických kompetencií detí. Individuálne zisťovanie kompetencií umožní učiteľkám identifikovať deti so špeciálnymi potrebami a iniciovať zvláštnu podporu pre zníženie ich rozdielov (Mačura, et al., 2017).

Zhrnutie výsledkov: Testovacia batéria MOBAK KG poskytne relevantné informácie o tom, na akej úrovni jednotlivé motorické kompetencie dieťa predškolského veku zvláda

⁴ Príspevok je súčasťou výskumu Základné pohybové kompetencie a zručnosti žiakov základných škôl vo vzťahu k pohlaviu, veku a pohybovým aktivitám č. 1/0280/19 Vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied.

(Herrmann, Seelig, Ferrari & Kúhnis, 2019). Je platným, praktickým a hodnotiacim nástrojom pre takéto hodnotenie. Testové položky MOBAK sú zostavené na základe normatívnych pedagogických záverov, ktoré reagujú na otázku, aké kompetencie a ich úroveň by dieťa malo dosahovať v určitom veku, aby sa mohlo zúčastniť telesnej výchovy, realizovať sa v športových aktivitách a cvičeniach. Cieľom nástrojov MOBAK je zistiť úroveň zvládania plnenia minimálnych štandardov, tzn. výstupov kurikula (Mačura, et al., 2018).

Cieľom príspevku je:

- ✓ prispieť k poznatkom o základných pohybových kompetenciách 4 – 5 ročných detí,
- ✓ informovať o testovaní základných pohybových kompetencií 4 až 5-ročných detí realizáciou testových batérií MOBAK KG v podmienkach materských škôl na Slovensku,
- ✓ verifikovať vhodnosť implementácie testových batérií MOBAK KG,
- ✓ prezentovať priebeh, zber údajov a ich vyhodnotenie.

Stručný záver: Záver príspevku informuje o perspektíve zverejňovania relevantných písomných a digitálnych produktov. Ambíciou je príprava a publikovanie metodologickej príručky Ako testovať základné pohybové kompetencie a zručnosti testovými batériami MOBAK-KG.

Kľúčové slová: základná pohybová kompetencia; dieťa predškolského veku; testová batéria MOBAK-KG.

Key words: basic motor competence; preschool child; test battery MOBAK-KG.

Literatúra:

- BMC-EU (2019). MOBAK. Info [online]. c2019. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z:
<http://mobak.info/en/bmc-eu/#1516877632237-6cb11fa1-381c>
- HERRMANN, CH., SEELIG, H., FERRARI, I. & KÚHNIS, J. (2019). Basic motor competencies of preschoolers: Construct, assessment and determinants. *German Journal of Exercise and Sport Research*, 49(2): 179-187. [cit. 2020-10-28] Dostupné z:
<https://link.springer.com/article/10.1007/s12662-019-00566-5>
- MAČURA, P., et al. (2017). Testové batérie MOBAK: Porovnanie. In: *Disputationes Scientificalae Universitatis Catholicae in Ružomberok*. 17(4/A): 58-75.
- MAČURA, P., et al. (2018). Testové batérie MOBAK In: *Športový edukátor*. 11(2): 12-58. Dostupné z: http://www.ktvs.pf.ukf.sk/images/%C5%A1portov%C3%BD%20eduk%C3%A1tor/Sportovy_edukator_2_2018.pdf
- STUPÁK, B., (2018). Pohybové aktivity ako stimulačný program inkluzívneho vzdelávania detí predškolského veku In: *Inkluzívne prístupy v edukácii detí a žiakov*. Zborník medzinárodnej vedeckej konferencie s. 165-178. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku. VERBUM vydavateľstvo KU. 389 s. ISBN 978-80-561-0598-6.

Kontakt

PaedDr. Bohuslav Stupák, PhD. MBA.

Katolícka univerzita v Ružomberku

Pedagogická fakulta

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

Slovenská republika

Ročník: prvý

Téma dizertačnej práce: Úroveň základných pohybových kompetencií 4-5 ročných detí vo vzťahu k veku

Školiteľ: doc. PaedDr. Peter Mačura, PhD.

email: bohuslav.stupak@ku.sk

